

EPA

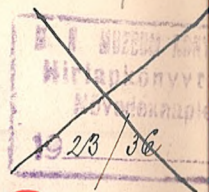
2004–2014

A MAGYAR GRAFIKA DIGITÁLIS VÁLTOZATA
A MIEK EGYESÜLET MEGBÍZÁSÁBÓL
AZ INTERNET SZOLGÁLTATÓK TANÁCSÁNAK
TÁMOGATÁSÁVAL KÉSZÜLT
AZ ORSZÁGOS SZÉCHÉNYI KÖNYVTÁR
E-SZOLGÁLTATÁSI IGAZGATÓSÁGÁN,
AZ E-KÖNYVTÁRI SZOLGÁLTATÁSOK OSZTÁLYON,
2014-BEN,
AZ ELEKTRONIKUS PERIODIKA ARCHÍVUM
ÉS ADATBÁZIS FENNÁLLÁSÁNAK
10. ÉVFORDULÓJÁN.

IV. évfolyam 1. szám 1923 január

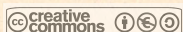
Magyar Grafika

A grafikai iparágak fejlesztését szolgáló folyóirat

Szerkeszti és kiadja Biró Miklós

Szerkesztőség és kiadóhivatal Budapest VI, Aradi ucca 8. Telefón 92-70

A digitális változat a MEK Egyesület (<http://mek.oszk.hu/egyesulet>) megbízásából, az ISZT támogatásával készült.

CSAK EZEKNÉL A CÉGEKNÉL VÁSÁROLJUNK!

BETŰ ÉS LÉNYIA

Első Magyar Betűöntőde rt. Budapest VI, Dessewffy ucca 32. Dívatos szöveg- és címbetűk minden nyelvhez. Sima és miniatúrozott rézleányok. Elvállalja teljes nyomdai berendezések szállítást.

Freund-Barát-féle papírnagykereskedés és grafikai szaküzlet Budapest V, Akadémia ucca 3. Telefon 82-35.

Fuchs Dávid grafikai szaküzlet Budapest V, Csáky ucca 49. (Bejárat Wahrmann ucca 16.) Telefon 21-91.

Pusztai Zsigmond grafikai szaküzlet Budapest V, Tátra ucca 6. Telefon 31-43.

Universal grafikai szaküzlet rt. Budapest VIII, Rákóczi tér 2. sz. Telefonszám József 48-12.

Ó L O M

„OFÉ” Olvasztó és Fémértékesítő VI, Vasvári Pál ucca 8. Telefonszám 94-68. Linotype-, stereotípó-, angol ön. antimón. Ólomlakért cserébe ólomot ad.

Magyar Ólomárúgyár és Fémkereskedelmi rt. Garantiált összetételű betűfém nyomdák, tömöntődek és betűöntődek részére. Ólom, angol ön és antimón napi áron. Fémhulladékok, — salakot is, — hamut vásárol. Budapest VI, Forgách ucca 4. Telefon 110-45, 176-76

F E S T É K

Berger és Wirth kö- és könyvnyomdai festékgár, hengeröntőde, Budapest IX, Márton ucca 19.

Fuchs Dávid grafikai szaküzlet Budapest V, Csáky ucca 49. (Bejárat Wahrmann ucca 16.) Telefon 21-91.

Gebr. Schmidt G. m. b. H. Frankfurt a/M. kö- és könyvnyomdai festékek lerakata: Freund-Barát-féle papírnagykereskedés és grafikai szaküzlet Budapest V, Akadémia ucca 3. Telefon 82-35.

Hans Wunder G. m. b. H. kö- és könyvnyomdai festékgár Berlin-Wilhelmsberg. Vezérképviselőt és egyedül raktár: Goldstein Adolf Utóda grafikai szaküzlet Budapest VII, Kazinczy ucca 32. Telefon József 123-95.

Kast & Ehringer G. m. b. H. nyomda-festékgár magyarországi fióktelepe Budapest IV, Ferenciek tere 4. Telefon 46-08. Gyárak: Wien, Stuttgart és Newyorkban.

Lorilleux Ch. és Társa, a világ legrégibb és legnagyobb nyomdai festékgára. Iroda Budapest IV, Ferenc József rakpart 27. Gyár Budafokon. Telefon 37-58 és 83-29.

Universal grafikai szaküzlet rt. Budapest VIII, Rákóczi tér 2. sz. Telefonszám József 48-12. Dr. Gustav Wicke berlin-temelhofi festékgár magyarországi vezérképviselője.

NYOMÓGÉP

Fuchs Dávid grafikai szaküzlet Budapest V, Csáky ucca 49. (Bejárat Wahrmann ucca 16.) Telefon 21-91.

Freund-Barát-féle papírnagykereskedés és grafikai szaküzlet Budapest V, Akadémia ucca 3. Telefon 82-35.

Klein Ernő gépműhelye Budapest VII, István út 4. Telefonszám József 72-39. A Böhm & Herber würzburgi gyorsajtógár vezérképviselője. Új és javított nyomógépek állandóan raktáron.

Pusztai Zsigmond grafikai szaküzlet Budapest V, Tátra ucca 6. Telefon 31-43.

Universal grafikai szaküzlet rt. Budapest VIII, Rákóczi tér 2. sz. Telefonszám József 48-12.

Wörner J. és Társa gépgyár rt. Budapest V, Váci út 48. Telefon 14-69 és 61-90.

H E N G E R A N Y A G

Berger és Wirth kö- és könyvnyomdai festékgár, hengeröntőde, Budapest IX, Márton ucca 19. Hengeröntést vállal a legjobb anyagból. Jobb és olcsóbb a házi öntésnél.

Freund-Barát-féle papírnagykereskedés és grafikai szaküzlet Budapest V, Akadémia ucca 3. Telefon 82-35.

Fuchs Dávid grafikai szaküzlet Budapest V, Csáky ucca 49. (Bejárat Wahrmann ucca 16.) Telefon 21-91.

Lorilleux Ch. és Társa, a világ legrégibb és legnagyobb nyomdai festékgára, hengeranyaggyár és hengeröntőde. Iroda Budapest IV, Ferenc József rakpart 27. Gyár Budafokon. Telefon 37-58 és 83-29.

Universal grafikai szaküzlet rt. Budapest VIII, Rákóczi tér 2. sz. Telefonszám József 48-12.

G É P J A V Í T Á S

Klein Ernő gépműhelye Budapest VII, István út 4. Telefonszám József 72-39. Gépjavitásokat, gépátlakításokat, szerelést és transzmiszióberendezést szakszerűen és gyorsan eszközöl.

Róna és Pusztai grafikai gépek és szerelvények gyára Budapest III, Bécsi út 42. Telefon 54-48.

Wörner J. és Társa gépgyár rt. Budapest V, Váci út 48. Telefon 14-69 és 61-90.

L I T O G R Á F I A

Átnyomópapírok és nedves transzparens-papír és az összes cikkek kaphatók a

Freund-Barát-féle papírnagykereskedés és grafikai szaküzletben Budapest V, Akadémia ucca 3. Telefon 82-35.

G É P G Y Á R A K

Dresdener Schnellpressenfabrik A.-G. és **Presse & Comp. A.-G.** Leipzig, Magyarország és az utódállamok részére képviselő **Freund-Barát-féle** papírnagykereskedés és grafikai szaküzlet Budapest V, Akadémia ucca 3. Telefon 82-35.

Róna és Pusztai grafikai gépek, vas- és fémszerelvények gyára. Budapest III, Bécsi út 42. Telefon 54-48.

Wörner J. és Társa gépgyár rt. Budapest V, Váci út 48. Tel 14-69 és 61-90.

S Z A K Ű Z L E T

Freund-Barát-féle papírnagykereskedés és grafikai szaküzlet Budapest V, Akadémia ucca 3. Telefon 82-35.

Fuchs Dávid grafikai szaküzlet Budapest V, Csáky ucca 49. (Bejárat Wahrmann ucca 16.) Telefon 21-91.

Goldstein Adolf Utóda grafikai szaküzlet Budapest VII, Kazinczy ucca 32. Telefon József 123-95. Raktáron tart festéket, tűződrótot, matricaport s minden egyéb nyomdai anyagot.

Horvát Lajos grafikai szaküzlet rt. Budapest VI, Aréna út 80. szám. Telefonszám József 32-03. Az ország egyik legnagyobb grafikai gépraktára. Javításokat szavatosság mellett vállal.

Pusztai Zsigmond grafikai szaküzlet Budapest V, Tátra ucca 6. Gépek, szerelvények, anyagok és festékek raktára. Elsőrangú képviselő. Teljes nyomdai berendezések szállítást is vállalja.

Universal grafikai szaküzlet rt. Budapest VIII, Rákóczi tér 2. sz. Telefonszám József 48-12. Új, használt és javított kö- és könyvnyomdai, könyvkötészeti gépekből s egyéb felszerelésekből, anyagokból nagy raktárt tart.

P A P Í R N E M Ű G Y Á R

„Steyrermühl”-papírgyár különlegességei: műnyomó, kromó, pauz, pergamenpótló, rajz- és egyéb fajta papírosok. Magyarországi vezérképviselője: **Freund-Barát-féle** papírnagykereskedés és grafikai szaküzlet Budapest V, Akadémia ucca 3. Telefon 82-35.

Haynald papírkereskedelmi rt. a H. H. Ullstein leipzigi cég magyarországi képviselője Budapest V, Bálvány ucca 15. Telefon 45-33.

Hartmann Vilmos papírkereskedelmi rt. a Leykam-Josefsthal rt., a Pitten papírgyár rt., a Heinrichsthal papírgyári rt., a Roeder Gusztáv és fia és a Rózsahégyi cellulose- és papírgyár rt. képviselője Budapest VI, Eötvös ucca 9.

Vértesi Aladár levélboríték- és papírneműgyár Budapest IV, Fővám tér 4. sz. Telefon József 102-51, József 102-52, József 62-49.

K Ö N Y V K Ö T É S Z E T

Vászon könyvkötészetek, nyomdák és dobozgyárak részére **Freund-Barát-féle** papírnagykereskedés és grafikai szaküzlet Budapest V, Akadémia ucca 3. Tel. 82-35.

Fuchs Dávid grafikai szaküzlet Budapest V, Csáky ucca 49. (Bejárat Wahrmann ucca 16.) Telefon 21-91.

Moskovits Emil Budapest V, Klotild ucca 22. sz. Grafikai textil, könyvkötő-vásznak és papírok.

K L I S É K

Soksorosítóipar rt. Budapest VII, Tisza Kálmán tér 6.

A cégjegy — a reklámkártya. (Első közlemény, 8 mellékleten 18 szedéspéldával.) Wanko Vilmos	191
— (Második közlemény, 8 mellékleten 16 szedéspéldával.)	220
A használatosabb reprodukáló eljárások. Tausz Sándor. (8 illusztrációval.)	11
A hirdetés és a hirdetésszedés. (8 mellékleten 32 szedéspéldával.) Rasofszky Andor és Wanko Vilmos	147
Akcidenciák többféle szedésbeli megoldása. Wanko V. (16 szedéspéldával.)	40
A Kner-könyvekről. Bálint Aladár és Wanko Vilmos	44
A magyar helyesírás. Szilágyi József	36
A matricák tisztítása. (1 ábrával.) Herzog Salamon	174
A szakoktatás körül. Szakassits Antal	254
A szedés- és nyomtatástechnika jövője. Herzog Salamon	42
A szedőgépek betűi. Herzog S.	67
A szedőgép olomfröcszeiről. Herzog Salamon	18
A szignet- és vignetta-szedés dívalja. (5 ábrával.)	242
Az Intertype sorontógép. (Első közlemény, 2 ábrával.) Herzog Salamon	222
— (Második közlemény, 2 ábrával.)	250
Az Univerzal rt. cég hirdetés-pályázatáról. (10 ábrával.) Löwy Salamon — Wanko Vilmos	238
Bűnösök vagyunk! Bíró Miklós	237
Disztófiáinknak változatos felhasználása. (Első közlemény, 8 mellékleten, 17 szedéspéldával.) Wanko Vilmos	70
— (Második közlemény, 8 mellékleten, 13 szedéspéldával.) Kun Mihály	96

Egy és más a jó kézről. Rasofszky Andor	244
Emléksorok Köntzer Gusztáv barátomhoz. Fuchs Zsigmond	256
Erdélyi levélfejpályázat. (7 ábrával)	248
Fémes Beck Vilmos emlékkiállítás. Bálint Aladár	74
Fényes Adolf kiállítása. Bálint Aladár	241
Geometria idomok szerkesztése. (Első közlemény, 8 ábrával.) Wanko Vilmos	99
— (Második közlemény, 7 ábrával.)	125
Göteborg. (1 melléklettel, 1 ábrával.) Kner Imre	143
Gyulai generális imádságos könyve. (2 melléklettel.) Kner Imre	151
Hégésipé Moreau, költő — korrektor — nyomdász. László Dezső	9
Hogyan tette tönkre Mark Twaint a szedőgép? László Dezső	226
Hunter-féle fotoszedőgép. (2 ábrával, a D. B. u. St. nyomán)	97
Intimitások az újságnagyüzemből. Függetlenség	152, 168
Ismét egy lépés előre. (8 mellékleten, 17 szedéspéldával.) Kun Mihály	170
Kvantitativ könyvkritika. Dr. Gergely Jenő	175
Labor omnia vincit! Wanko Vilmos	118
Léví a leipzigi vásárról. (4 illusztrációval.) Löwy Salamon	73
Megjegyzések a fotográfiai szedőgép kérdéséhez. Löwy Salamon	91
Még egy pár szó. Kun Mihály	249
Mikor jó a plakát? dr. Lambrecht Kálmán. (3 illusztrációval)	41
Mit kell tudni egy lapmóntóde vezetőjének. Guttman Jakab	219

Mit kell tudni egy napilaptördelőnek? Guttman Jakab	193
Mit kell tudni egy rotációs gépmesternek? Guttman Jakab	243
Nyolcezer korona	35
Ötletre ötlet! (8 mellékleten, 16 szedéspéldával.) Kun Mihály	123
Perrott-Csaba Vilmos grafikája. Dr. Nádai Pál. (4 illusztrációval)	47
Petőfi és a könyvnyomtatás. Benedek Marcell. (6 illusztrációval)	3
Petőfi Sándor. Bálint Aladár	6
Plakátkultúra Magyarországon. Gulyás Jenő	94
Pogány Willy. László Dezső	63
Pogány Willy, a grafikus. (13 illusztrációval.) Jaschik Almos	65
Reflexiók egy kritikára. (3 ábrával.) Kun Mihály	201
Rendeltetés. Novák László	127
Replika Kun Mihály válaszára. Markovits Kálmán	223
Retrográd haladások. Markovits Kálmán	197
Ritkaságok, furcsaságok. Jaschik Almos	256
Robertson fotográfiai szedőgépe. (2 ábrával.)	75
Szabad-e új betűket és díszeket lanszírozni? Wanko Vilmos	191
Szemle a külföldi szaklapok felett. (26 ábrával.) Wanko Vilmos	252
Tüllöttünk-e a célon? Wanko Vilmos	215
Újabb haladás a tömöntés terén. (2 ábrával.) Havas Mór	145
Új célok felé. Wanko Vilmos	167
Új művészet felé. Galambos Margit grafikája. (4 illusztrációval)	169
Útravalóul. Kner Imre	117

R Ö V I D K Ö Z L E M É N Y E K

SZEDÉSTECHNIKA

Felhasználás, értelmezésváró rövidítések. h.	176
Az angol nyelvű nyomtatványok szedése	22
Írógépbetűk	22
Keskeny betűfajtaikat ne ritkítsunk!	231
Pontozott vagy egyéb léniakkal ellátott szövegsorok	22
A szedő ötlete	208

FELJEGYZÉSEK

A magyar szakirodalom vesztesége	157
A világ könyvtermelése Gutenberg óta	179
A világ legkisebb könyve. b.	230
Első Magyar Betűöntőde új igazgatója	103
Felvidéki gépmesterek és munkások	156
Gutenberg 42-soros bibliája	49
Jubileumok:	
Barna Simon	156
Csizák József	23
Fleischmann Izidor	179
Fuchs tata hetvenesztendő	263
Gelléri Mihály	48
Gerbacsik Ferenc	81
Gönczi József	133
Heiszler Jenő	23
Karl Herrmann	133
Heuszki Sámuel	81
özv. Hollner Nándorné	81
Hauszki Sámuelné	81
Jakab Mór	262
Janda Gyula	262
Janecka Antal	133
Jászai Samu	103
Krausz Henrik	155
Ksiazek Lászlóné	156
Loibl Gyula	262
Major István	156
Matkovcsik Antal	156
Niederrreiter Antal	178
Prager Adolf	262
Scheiring Ferenc	81
Schlesinger Lipót	81
Schmiedt Mihály	23
Schnell József	156
Schön Vilmos	262
Schuder Lőrinc	81
Szomjassy Géza	133
Tüskés Mihály	133
Weinfeld Simon	23
Weisz Adolf	178
Wolf Antal	103

Közzététel	106
Negyedik évfolyamunkat	262
Nyomdalonok nemzetk. kongresszusa	49
Szemléltetés a villamoson	49

MŰVÉSZET

A csomagolás visszafeloldása	154
A fametszés	47
Betűművészet és a költészet. N. P.	128
Céhlevelek N.	80
Cukros fényképek. N. P.	228
Egy bibliofil ritkaságról. N.	80
Előzékeny papír	46
Exlibris a könyvben. N. P.	101
Falfestés	177
Fametszetek és iniciálék. N. P.	228
Gyáriparszerű és művészi könyvkötés	47, 204
Hivatalos grafika	46
Írásművészeti Társaság. N. P.	128
Iskolásfuzetek Németországban	177
Kozma Lajos címkei	258
Magyar plakátok. (4 illusztrációval)	129
Mérnöki forma. N. P.	154
Modern iparművészeti iskola	176
Orosz grafikusok	205
Silhouettek	177
Sörök harca. N. P.	128
Van de Velde. N. P.	101

NYOMTATÁSTECHNIKA

A fekete festék fénye	23
A festékek fényessége. h	155
A festékeverés biztonsága. h	229
A festék tapadása. h	76
A fotolitográfia fejlődése	205
Celluloidra nyomni	229
Egyengetés alulról	23
Falkárpit nyomása offsetgépen	205
Klisé kezelése a nyomás előtt	228
Pergamínra való nyomás. h	155
Regisztrálterések elkerülése. h	76
Szalagképződés rotációs nyomásonál	259

KORREKTÚRA

Balassa helyesírásának terjedése	129
Egyszersmind vagy egyszersmint?	48
Hangzóváltozások	48
Összetett szavak. Sz.	129
Sejtetni engedi	48

SZAKOKTATÁS

A Grafikus Művésztők Egyesülete. h	78
A helyes magyarság és a korrektörök. h	227
A nyomdák elektromos berendezéseiről. h	131
Arnyfoltok Gutenberg találmányában	50
Festészetéről és képekről. h	79
Harc a babona ellen	261
Könyvművészetéről. h	102, 130
Korrektorok Köre	23
Mély- és offsetnyomásról. h	102
Szakeladások	261
Szakeladások és szaktanfolyamok	205
Szaktanfolyamok	228
Tanonképzés Prágában	131

KÜLFÖLD

A világ egyik legnagyobb nyomdája	232
Az egy milliárd márkás bankjegyek	207
Az osztrák napilapok példányszáma	263
Az osztrák nyomdaipar helyzete. G. K.	181
Wien	
Betörés a berlini nyomdatulajdonosok egyesületébe	206
Érdekes számadatok	181
Hatalmas tűzvesz	232
Híres könyvek árverése Londonban	181
Japán nyomdaiparának fejlődése	181
Japán papírpap	206
Kína	206
Legnagyobb papírgyártó gépek	159
Leví Milanóból. Hubert Adolf	262
Nyomdásztermi használata Csehországban — tilos?	159
Olaszország sajtója	159
Palástinából	181
Rossz valuta — olcsó nyomtatvány	158
Spanyolországi levél. Gadl Ferenc, Barcelona	182
Svájc nyomdaiparáról	232
Svájc papírpap	182

PÁLYÁZAT

Nemzetközi pályázat	157, 178
Pályázat levélfejre	132
Szignet- és vignetta-pályázat	132
150.000 koronás nemzetközi pályázatunk újevi üdvözlő lapokra	193, 225
200.000 koronás pályázatunk hirdetésre	199

TECHNIKAI ÚJÍTÁSOK

A Jung-rendszerű villamos hengermelegítő.	207
A Supertype	258
Fontos találmány	51
Kontophot Goerz	51
Linoplate-eljárás	230
Lintymon	51

KIÁLLÍTÁS

Benczúr-társaság. B. A.	104
Benedek Péter. <i>Bálint</i>	131
Egy múzeumról és egy gyűjteményről	79
Kölni Messe. N.	80
Magyar és külföldi grafikai művek. B-i	178
Schönberger Armand — Bokros Birmann	
Dezso. B. A.	105
Szépművészeti Múzeum új grafikai szerzeményei. B. A.	105
Üzleti grafikai kiállítás Lipcsében. N.	79

ÚJ BETŰK ÉS DÍSZEK

Berthold-féle Blokk betűcsalád. Csillag- és vonaldíszek	229
Didot antikva	179
Disztóanyag értékpapírokhoz	50
Dolmen	20
Dolmen betű és Max Salzmann új díszei és vignettái	206
Mendelssohn betű és díszek. Új naptári és alkalmi vignetták	180
Sonnenglitzer	260
Tages-antikva	261
Új fraktúr betűk és Rheinsberg díszek	155
Új mintakönyvek	50
Amst antikva	155
Wiwosch antikva	106

KRITIKA

A barcelonai La Neotopia nyomdából	207
A budapesti Minerva nyomda, Budapest	82
A lipcei vásárról (4 illusztrációval) W.	82
Aradi linóplakátok	183
Aradról	24

Dunaföldváról	53
Edelény	53
Győről	24
Jury, a reklám művésze	52
Kaposvár	53
Kiskunfélegyháza	157, 183
Kolozsvári nyomtatványok	207
Maroshévízről	53
Mezőberényről	53
Puzsér Lajos	157
Somogyi Újság rt.	32
Spisská Nová Ves	183
Subotica	82
Újévi üdvözlőlapok	24

TÖMÖNTÉS

Matricaegyvetés	51
Matrica és öntőasztal. h	77
Stereotipiai lemezek hibás öntése	260
Szárlás a présben	51
Tömöntődei matricaprések	259
Új tömöntőmatrica. h	77

KÖNYVEKRŐL

Ars Una. B.	259
Egy képes Petőfi	21
Ferenczy Károly. <i>Bálint</i>	134
Gyermekkönyvillusztrációk. B. A.	77
Kempis-kalendárium	21
Kertész Manó: Szokásmondások. B. A.	105
Madarász Viktor élete és művei. B-i.	78
Maurice Maeterlinck: Tintagiles halála. (5 illusztrációval)	47
Paulini Béla mesekönyve. B. A.	22
Újkról és régiekről. B-i.	259
Új Petőfi-életrajz	47

SZAKIRODALOM

Allgemeiner Anzeiger für Druckereien	253
A magyar helyesírás	25
American Printer	254
A prágai Typografia	180, 253
Archiv für Buchgewerbe und Gebrauchsgraphik	52, 181, 253

Archivio Tipografico	254
British Printer	251
Bulletin Officiel	254
Crónica Poligráfica	254
Dansk Bogtryk	254
Dansk Bogtrykker-Tidende	254
Deutscher Buch- und Steindruck	25
52, 81, 106, 134, 158, 181, 232,	253
De Reclame	134, 180,
Die Schreibkunst	158
El Obrero	254
Grafica Romana (Arhiva Grafica)	81, 180,
Grafická Rejva	24, 106, 180, 231,
Grafikai Ipar	134
Graphicus	254
Graphische Revue	52, 106, 180, 232,
Graphische Welt	253
Il Risorgimento Grafico	254
Inland Printer	254
Jungbuchdrucker	253
L'Arte Tipografica	254
L'Industria della Carta	254
Löwy Salomon könyve	24
Magyar Nyomdászati	231
Markovits Kálmán: A falragasz	207
Meddelanden	254
Nordisk Boktryckare Konst	254
Papier-Zeitung	253
Schweizer Graphische Mitteilungen	254
Slovenská Grafika	25, 231,
Svenska Boktryckare förenings Meddelanden	254
Tiedonantaja	254
Typographische Jahrbücher	52,
Typographische Mitteilungen	52, 106,
135, 232,	253
Werdegang einer Autotypie — Werdegang eines Tiefdruckes	232
Zeitschrift des Deutschen Vereins für Buchwesen und Schrifttum	253
Zeitschrift für Deutschlands Buchdrucker	253
Zeitungs-Verlag	253
Mellékleteinkről, lapunkról	26, 83, 107, 133,
159, 183, 208, 230, 264	
Uzenetek	53, 83, 107, 135, 183, 208, 232, 264

UNGARISCHE GRAPHIK

Anfänge eines neuen ungarischen Buchstils. Wilhelm Wanko	VII
Archiv für Buchgewerbe und Gebrauchsgraphik	XLIV
Auf dem Wege zur neuen Kunst. (Mit 4 Illustrationen)	XXVI
Auf neuen Wegen zum neuen Ziel	XLVIII
Berliner Typographische Gesellschaft. F. S.	XXVIII
Ein Blick in die Buchdruckereien Deutschlands. Eduard Kühnast, Magdeburg	XLII
Didot-Antiqua und Kursiv	LII
Die Mode des Signet- und Vignettensatzes	LI
Die Preisausschreibung für Inseratensatz der Firma Universal AG.	LI
Fachkurse	XLIV
Fachliteratur	XXXV, XLIV
Fachunterricht	XLIV
Geschäftskarte — Reklamkarte. I. (Mit 18 Satzbeispielen.) Wilhelm Wanko	XXXIII
— II. (Mit 16 Satzbeispielen)	XL
Gedenkworte an Gustav Könitzer. Sigmund Fuchs	LI

Graphische Revue	XLIV
Internationale Preisausschreibung für Neujahrskarten	XXXIII, XLIII
La situation de l'industrie typographique en Hongrie. Emerich Kner	I
Les nouvelles tendances des travaux de ville en Hongrie. Michael Kun	X
Mendelssohn-Typen und Zierstücke, neue Kalender- und Gelegenheitsvignetten	XXXVI
Neue Schriften und Ziermaterial	XXXVI, XLIV
Neues vom Kupfertiefdruck	LII
Orell Füßli. E. K.	XXVII
Preisausschreibung für Inseratensatz Sonnenglitzer	XXXIV
Tages-Antiqua	LII
Tendances nouvelles de style dans la typographie hongroise. Guillaume Wanko	V
Typographische Mitteilungen	XLIV
Un nouveau style du livre hongrois. Guillaume Wanko	VII
Über Stempel und Stempeltechnik. Hans Mann, Dresden	XXVI
Weiter am betretenen Pfad. Emerich Kner, Gyoma	XVI

Werdegang einer Autotypie. Werdegang eines Tiefdruckes	XLIV
Wieder ein Fortschritt. (Mit 17 Satzbeispielen.) Michael Kun	XXIV
Das Bild im Buche. Fritz Schröder, Berlin	XXXII
Das Gebetbuch des Generals Gyulai. Emerich Kner, Gyoma	XX
Das Inserat und der Inseratensatz. (Mit 32 Satzbeispielen.) Andor Rasofszky und Wilhelm Wanko	XVIII
De Reclame	XXXV
Deutscher Buch- und Steindruck	XXXV
Die Berthold'sche Block-Familie. Stern- und Linienschmuck	XLIV
Die Bestrebungen zur Schaffung eines neuen Stils in der ungarischen Buchdruckerkunst. Wilhelm Wanko	V
Die Dolmen-Schrift und Max Salzmanns neue Schmuckstücke und Vignetten	XXXVI
Die heutige Lage des Buchdruckgewerbes in Ungarn. Emerich Kner	I
Die neue Dichtung des Akzidenz-satzes in Ungarn. Michael Kun	X
Die Reclame	XXXVI

GRAFICA MAGHIARĂ

Biblia cu 42 rânduri a lui Gutenberg	XXIII
Biletul de firmă — carta de reclamă. I. Vilhelm Wanko (cu 18 figure de cules)	XXIX
— II. (cu 16 figure de cules)	XXXVII
Către cititorii nostri!	XIII, XXI
Despre revizii	XXXIX
Durabilitatea hârtiei	XXIII
Egalizarea potrivită a matritelor	XXIII
Grafica Maghiară	XIII

Imprimarea hârtiei pergamin sau pergament	XV
Insertiunile și configurația lor. (32 exemple de cules.) Vilhelm Wanko și Adrien Rasofszky	XIII
Invențiune importantă	XXIII
Lintymon	XV
Literele uzate	XXXIX
Măruntisuri interesante	XXIII, XXXIX
Note tehnice	XV, XXIII, XXXIX

Pe căi noi — spre scop nou. V. Wanko	XLV
Praful de plumb	XXXIX
Pregătirea cliseelor pentru tipar	XV
Răspândirea	XIII, XXI
Svantarea în preșele diu stereotipii	XXIII
Un concurs român de frontispiciu la epistole	XLVII
Vindicarea otrăvirei de plumb	XXXIX
Un nou pas de progres (17 exemple de cules) Mihail Kun	XXI

SPECIÁLIS

NYOMDAGÉPJAVÍTÓ MŰHELY

Elvállalja mindennemű kö- és könyvnyomdai, valamint könyvkötészeti gépek szerelését, javítását és azok átköltöztetését. Javít avagy újonnan készít minden géprészt. Nyomdai gépeket elfogad a vállalat bizományba is eladásra.

NIERLICH RÓBERT

a budapesti Wörner-gépgyár volt szerelője

CLUJ. CALEA REGELE FERDINAND 93

TELEFÓN

14-50

METEOR

* * * * *

**PAPÍR-ÉSÍRÓSZER-
NAGYKERESKEDÉS**

CLUJ-KOLOZSVÁR

STR. MEMORANDULUI 13
ÁLLANDÓAN RAKTÁRON: MINDENFÉLE
NYOMÓ- ÉS ÍRÓPAPÍROK, BORÍTÉKOK,
GYÁSZJELENTÉSEK, KARTONOK STB. STB.

**HENGER-
ANYAGOT**

KELLNER & KOMLÓS
VEGYÉSZETI GYÁR
FABRICĂ DE CHIMICALIE
SATU-MARE (SZATMÁR)

Gyári
védipec

**GYORSSAJTÓK, ROTÁCIÓSGÉPEK, SZEDŐGÉPEK
ÉS A ROKONSZAKMÁK GÉPEINEK TELJES JAVÍTÁSÁT ÉS SZERELÉSÉT VÁLLALJUK**

GRAFIKAI GÉPEK ÉS
SZERELVÉNYEK
GYÁRTÁSA

ELSŐRENDŰ KÜLFÖLDI
SZAKERŐKKEL
DOLGOZUNK

GÉPGYÁR ÉS

GRAFIKAI GÉPEK SZAKJAVÍTÓ MŰHELYE

TIMIȘOARA-TEMESVÁR II. STR. ERVINA TEODORIU 2

HASZNÁLT GÉPEKET VESZ, ELAD ÉS BECSERÉL * MEGNYÍLIK 1923. ÉV JANUÁR HÓ 1-ÉN

Az 1889. és 1900. évi párizsi világkiállításokon versenyen kívüli jury-tag. Grand Prix-kitüntetések a következő világkiállításokon: Saint Louis 1904, Lüttich 1905, és Milano 1906.

A világ legrégebbi és legnagyobb nyomdai festékgyára. Festékek könyv- és könyvnyomdai, könyv-kötészeti, valamint az összes grafikai szakmák részére. Hengeranyagok és hengeröntés. Másolófesték. Kencék és olajok. Arany- és ezüstfestékek. A legjobb minőségű preparált papirosok könyvnyomdák számára. Gyár: Budafokon, Budapest mellett. Iroda és raktár:

BUDAPEST, FERENC JÓZSEF RAKPART
27. SZÁM, TELEFONSZÁM: 37-58 ÉS 93-29
Alapítási év 1818. 11 gyár, 40 lerakat az egész világon

TELEFÓN JÓZSEF 126-54

P A P Í R -
N A G Y -
K E R E S -
K E D É S

GRÓSZ ÉS VIDOR

M I N D E N N E M Ő
O K M Á N Y - ,
K Ö N Y V - ,
F A M E N T E S ,
N Y O M Ó - ,
S Z Í N E S É S
F E D É L P A P Í R O K
N A G Y
R A K T Á R A
P A P Í R
É S
B O R Í T É K
G Y Á R I
K É P V I S E L E T E

BUDAPEST VII, KERTÉSZ U. 20

TELEFON
JÓZSEF
2755

KLISÉKET
LEGJOBB

KIVITELBEN.

KÉSZIT A
OKSZOROSITO
IPAR RT
KÉMIGRAFIAI
MŰINTÉZET ÉS
KLISÉGYÁR

BUDAPEST, VIII
TISZA KÁLMÁN-TÉR 6

Magyar Grafika

A

grafikai iparágak fejlesztését szolgáló folyóirat

Szerkeszti és kiadja: *Biró Miklós*

Budapest, 1923 január hó

évfolyam. Megjelenik
nius és július hó kivéte-
ével hónaponként egyszer.
Felelős szerkesztő Wanko
Vilmos. Főmunkatárs Kun
Mihály és Novák László.
Szerkesztőség és kiadóhi-
vatal: Budapest VI. Aradi
utca 8. sz. Telefonszámok:
92-70, 23-45 és 98-70

Előfizetési díj fél évre 1000
korona. Egyesszám ára 200
korona. Romániában 20 lei,
Jugoszláviában 12 dinár,
Szlovénzkóban 6 č korona.
Hirdetés cicerósoranként
100 korona, mely díj a mi-
nimális nyomtatványtarifa
esetleges drágulásával azo-
nos százalékkal emelkedik

A IV. ÉVFOLYAM I. SZÁMÁNAK TARTALMA. *Benedek Marcell*: Petőfi és a könyvnyomtatók. — *Bálint Aladár*: Petőfi Sándor; 6 illusztrációval. — *László Dezső*: Hégésippe Moreau, költő - korrektor - nyomdász. — *Tausz Sándor*: A használatosabb reprodukáló eljárások; 8 illusztrációval. — *Dr. Nádas Pál*: Perlrott-Csaba Vilmos grafikája; 4 illusztrációval. — *Herzog Salamon*: A szedőgép ólomfröccseiről. — Apró közlemények a következő főcímek alatt: Új betűk és díszek. — Könyvekről. — Szedés-technika. — Nyomtatástechnika. — Feljegyzések. — Szakoktatás. — Kritika. — Szakirodalom. — Csatolva 4 műmelléklet.

Petőfi és a könyvnyomtatók

Írta *Benedek Marcell*

A lángész: Isten gyönyörű ajándéka. Az egész világé, mindenkié, mint a napfény. Ember, osztály, párt, nemzet le nem foglalhatja a maga tulajdonának, és siralmas látvány, ha valamelyik ki akarja sajátítani — rendesen az ünneplés rövid pillanataira. Kisajátítani nem akarjuk Petőfit a centennárium alkalmából, annál sokkal elevebben, állandóbban érezzük hozzátartozásunkat; de talán szabad elmélkednünk azon a kapcsolaton, mely érzésünk szerint, leg-

szorosabban fűz össze vele. Szeretnék egyszer végigkérdezni száz vaktában kiválasztott embert, hogy Petőfi életének melyik eseménye jut legelőször az eszébe, ha a költő nevét kimondják előtte. Azt hiszem, az első helyet Petőfi hősi halála foglalná el, de tüstént utána március 15-ike következne, s e zsúfolt napnak középpontjában az a jelenet, amikor Landerer és Heckenast nyomdájában diadallal lobogtatják meg az ifjúság vezérei a szabad sajtó első termékeit: a Tizenkét

Lotz Károly illusztrációja a „János vitéz” X. részéhez. Tusrajz.

Az Ernst Múzeum engedélyével

pont és a Talpra magyar! cenzornemlátta példányait. Bizonyos, hogy maga Petőfi élete legszebb, legnagyobb napjának tartotta ezt a napot.

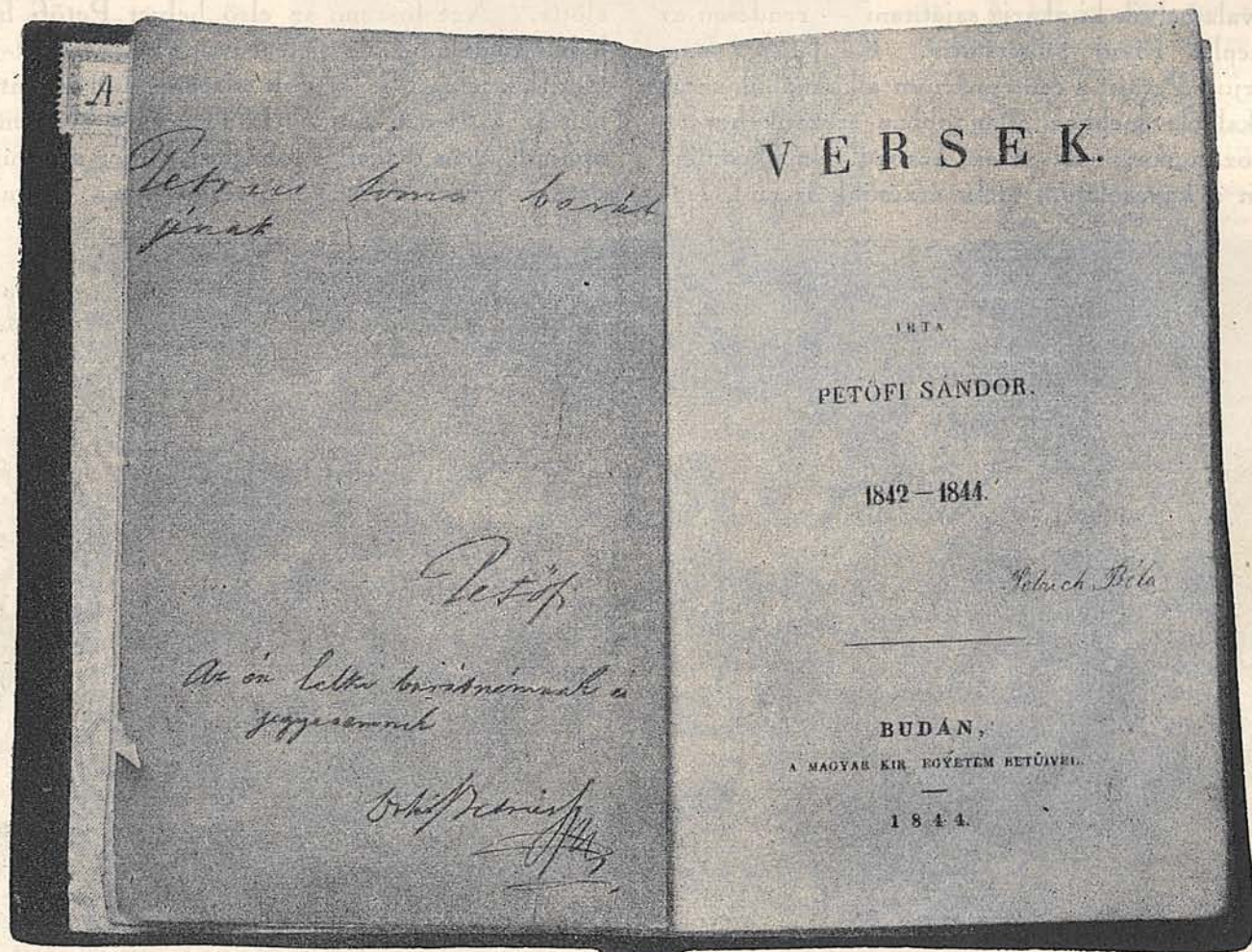
*S te, szivem, ha hozzád férne,
Hogy kevély légy, lehetnél!
E hős ifjúság vezére
Voltam e nagy tetteknél.

Egy ilyen nap vezérsége,
S díjazva van az élet...
Napoleon dicsősége,
Te veled sem cserélek!*

Igazán könnyű megérteni, hogy a szabad sajtó első csikordulása oly édesen, oly részegítően hangzott Petőfi fülének, mintha bűzös, sötét, szűk börtön kitáruló ajtajának csikordulását hallotta volna. Sokkal nehezebb elképzelni azt, hogy Petőfi rövid költői pályafutásának legnagyobb része levegőtlen börtönfalak közt: a cenzúra börtönében zajlott le. A forradalmi hónapok minden hangos kirobbanását azzal a gondolattal, érthetjük meg igazán, hogy a világ legdacosabb, önérzetesebb, forrongóbb és függetlenebb költője esztendőkön át túlfutott kazán módjára reszketett a bennrekedt, szabadulást nem lelő gondolatok, érzések nyomása alatt.

Az első, a legfontosabb, amit a forradalmak tavaszán összeülő országgyűléstől vár: a sajtószabadság. Akármilyen mással kezdi az építést az országgyűlés, szerinte úgy cselekszik, mint aki »a tornyot csinálja meg előbb és azt a levegőbe tolja, hogy ott fönmaradjon, míg majd valahogy alája rakja szépen a falat, s legeslegvégül jönne az alap«. Fáj, hogy nincs helyem ideírni mindazt, amit az országgyűléshez intézett versében a sajtószabadságról mond...

*Sajtószabadságot szerezzetek!
Sajtószabadságot, csak ezt ide!
Ez oly nagy, oly mindenható ige
A nemzetben, mint az isten »legyen«-je,
Amellyel egy mindenséget teremt.
Hol ez nincs meg, bár másképp mindennek
Eláradó bőségben termenek,
S bár az utolsó szolga és pór
Zsebéből aranyat marokkal szór:
Azon nemzetnek még sincs semmije,
Azon nemzetnek koldus a neve.
S hol ez megvan, bár rongyban jár a nép,
Nyomorg, tengődik mindenféleképp:
Azon nemzet gazdag végtelenül,
Mert a jövődöt bírja örökölni.*

Petőfi „Versek” című költeménykötete Orlainak dedikált példányából az előlap és címlap

Az Ernst Múzeum engedélyével

A sajtószabadság kivívásán érzett öröm ujjong fel abban a versében, melynek végső sorait az ímént idéztem.

*„Csattogjatok, csattogjatok,
Gondolatink szárnyai,
Nem vagytok már többé rabok,
Szét szabad már szállani.*

*Szálljatok szét a hazában,
Melyet eddig láncotok
Égető karikájában
Kínosan sirattatok.*

*„Szabad sajtó!... már ezentúl
Nem féltetek, nemzetem,
Szívedben a vér megindul,
S éled a félholt tetem.»*

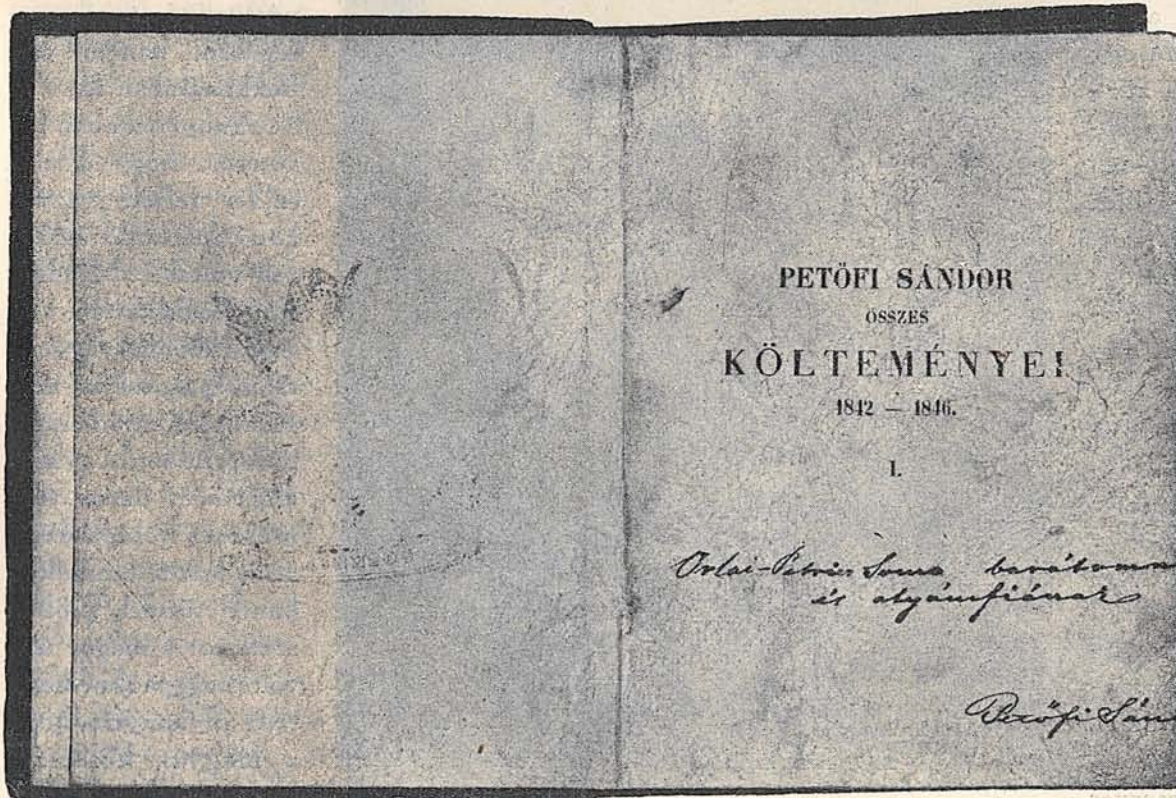
Ki fogja költői túlzásnak tartani a sajtószabadságnak ezt a fölmagasztalását? Ki fogja azt mondani, hogy el tud képzelni gazdag, boldog népet, melynek sajtója láncra van verve?

Örökösen megismétlődő vita folyik a szabadság igazi és elkényszeredett hívei között: előbb kell-e a népnek megérnie a szabadságra és azután felszabadulnia, vagy megfordítva. Ezt a látszólag sorrendi vitát folytatta alapjában véve az utolsó rendi országgyűlés is. Mint a szabadság minden igazi híve, Petőfi is a szabadságban látta legelső feltételét annak, hogy egy nép egyáltalán megindulhasson az élet, az érés, a fejlődés útján.

Mi, akik tollal a kezünkben, vagy a szedőszekrény mellett állva, a szedőgépnél, vagy akár a nyomdaigazgató asztalánál ülve szolgáljuk a betű

formájában testet öltő gondolatot: mi tudjuk, hogy Petőfi nem túlzott ezekben a sorokban. A gondolat szabadságától megfosztott nemzet félholt tetem. Ha kevésbé költői szemmel, a pusztta megélhetés materiális szempontjából nézzük a dolgot: akkor is szükségünk van arra, hogy a nemzet »szívében a vér meginduljon«. Petőfi és a márciusi napok többi hősei, mikor azokat a cenzúranélküli példányokat kiereszszakolták, nem gondoltak arra, hogy ezzel a tettükkel évtizedeken át ezer és ezer embert juttatnak becsületes kenyérhez, pedig mellesleg bizony ezt is megcselekedték és ez nem legesekélyebb érdekük. Belevitték a nemzet tudatába a sajtószabadság fontosságát: és ez igen nagy dolog volt, hiszen magának az olvasásnak fontosságát is oly kevesen érezték át még akkor! Megteremtették azt a lelkiállapotot, mely a szabadságharc leveretését követő esztendőök alatt tűrhetetlennek érezte már a régi szellemi rabság visszatérését, amely később a sajtó minden visszaélését kevésbé tartotta veszedelmesnek, mint a szabad gondolat elfojtását. Hogy mennyire igaza volt Petőfinak s az ő tanítását követő néhány nemzedéknek: bizonyítják a háború kitörése óta eltelt, különböző cenzúrákkal megnyomorított évek. A gondolat elfojtása

egyértelmű a nemzet vérkeringésének az elköltésével. Olyan nagy zsibbadtságot okoz, mely a halálhoz jár közel és halál lehet a vége, ha soká tart. Minket, a toll és az ólombetű munkáit mindenestre nagyon sorvaszt. A vállalkozókedvet megbénítja a korlátozottság, a bizonytalanság és a fokozott kockázat

Petőfi által Orlainak ajándékozott 1848-iki kiadású költeménykötet dedikált lapja

A z Ernst Múzeum engedélyével

érzete; a vállalkozókedv csökkenése pedig ezer meg ezer dolgos munkáskéz megállását jelenti — a hozzájuk tartozó ötszörannyi éhes szájjal együtt. De a bénulás ilyenkor nemcsak magára a nyomdaiparra terjed ki; a sajtószabadság korlátozása csak egyik tünete egy olyan általános betegségnek, amely a gazdasági élet minden szervét egy-

szerre kikezdi és minden ponton bénulást okoz. Ólombetűbe öntött gondolat munkásai, eszettekbe jusson: Petőfi az egész világé, Petőfi minden magyar emberé, Petőfi mindenkié, akinek szívében rokon hurokat pendít meg egy-egy dala: de mindezeken fölül különösképpen a tiétek, mint a sajtó, a gondolat szabadságának harcosa.

P e t ő f i S á n d o r

Í r t a B á l i n t A l a d á r

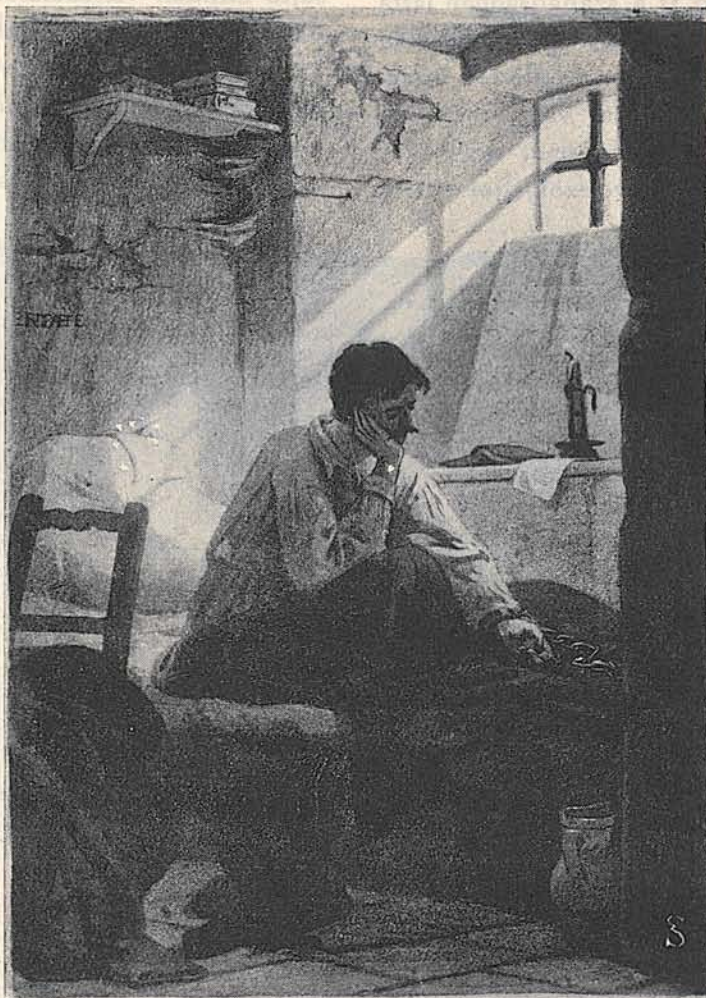
1822. Napoleon, e grandiózus hóhér, már egy esztendeje, hogy végkép elpihent, maga után hagyva a kifosztott és lerongyolódott Európát, mely alig ocsúdott fel a forradalmakból, máris egy céltalan és gyalázatos háború átka szakadt rá. Aztán következtek a hollók, a dögkeselyűk, a rendcsinálók, országosztók, és Európa belesüppedt a legreménytelenebb és legostobább abszolutizmus ingoványába. 1822 december 31. Ezen a napon született Petőfi Sándor. Ezen a napon új csillag ragyogott fel a magyar égen, hogy egykor fényével egy időre eloszlassa a sötétséget és azután egy nagy kataklizma zűrzavarában végkép elenyésszen. 1849-ben lezárult Petőfi földi élete. Alig 27 év, amit e pálya átfog; ámde e néhány esztendő nem számít, mikor a végtelenség távlata nyíladozik meg az alkotó ember mögött.

Szegényes és korlátozott élet vette körül a költőt, a realitások, amelyek alkotó tevékenységre serkentették és fundamentumot helyeztek alája, úgyszólván semmiségek; aztán keserves küzdelmet kellett foly-

tatnia, míg elérte azt, hogy visszhangot kelt embertársaiban. Micsoda feszítő erő, teremő energia tombolhatott benne, hogy felülkerekedhetett, s mennyire kellett éreznie hivatottságát, igazát, tehetségét.

Apja mészáros, édesanyja cselédsorból felvergődött iparosfeleség. Ha a zsenik családfáját megrajzoljuk és az okságot természettudományos alapon kutatjuk, mérőeszközünk hiábavaló szerszámnak bizonyul. A lángész megcsúfolja a természet lemérhető fogható törvényeit; nemcsak teremő, ösvényntvágó tevékenységében, hanem felbukkanásában is.

Annyi azonban bizonyos, hogy Petőfi szülei felfelé vágyakozó, iparkodó emberek voltak. Mindkét fiút iskoláztatták, ami 1830 körül és vagyon-talan iparosoknál nem volt éppen mindennapi dolog. Lehet, hogy apja előretörő, dacos természete jelentkezett átszellemített mivoltában Petőfinél. Költészete ezt a magot növelte naggyá és nemesítette olyannyira, hogy a magyar költészet legbecsesebb értékeit termelte ki magából.

Székely Bertalan illusztrációja Petőfi Sándor „Az apostol” című költeményének XVIII. részéhez. Tuszrajz.

Az Ernst Múzeum engedélyével

Amilyen korlátokat rakott eléje környezetének meg nem értése, ugyanolyan előrelendítő erőt jelentett számára a közélet nyugtalansága, a demokrácia felé törekvő reformerek forradalmisága. Az ország fiatalsága, a politikusok színe-java türelmetlenül harcolta végig a harminc-negyvenes évek szabadságmozgalmát, az írók, költők hűséges fegyvertársai voltak a fórumon küzdő közéleti férfiaknak, természetes, hogy Petőfi, ki túlérzékeny lelkével felfogta a leg halkabb rezdülést is, természetes, hogy ő is belevetette magát e mozgalmak kellős közepébe, hangos-zavú, fanatikus harsónása lett a szabadságért folyó küzdelemnek.

Nagyon kevésre becsülnők őt, ha ezzel kimerítve látnók a tevékenységét. Politikai költő volt elég e korban, sőt több is a kelleténél, de Petőfit nem lehet közéjük erőszakolni. Ha írt is verseket, amelyek politikai tartalommal bírtak, azokat annyira átfűtötte költészetének magávalragadó hevülete, hogy élményszámba mentek. A költő személyes belső ügyének érezzük mindazt, amit e versekben elmond. E versek értéke nagyon is különböző, de az én hangja mindegyikből erőteljesen kicsendül.

Szabadság! Ez a fogalom úgy su-

gárzott előtte, mint a Grál-lovagok kelyhének csodaszerű tartalma. Szentség volt, istenített valami, aminek pusztán a kiejtése is ünneppé varázsolta hétköznapiját. A polgárság diadalrajutását megelőző években e szónak más volt a tartalma, mint ma. De hogy Petőfi megsejtette e fogalom mai tartalmát és jelentőségét, az eléggé kiviláglik

Zichy Mihály rajza Petőfi Sándor „Jövendölés” című költeményéhez. Tusrajz.

Az Ernst Múzeum engedélyével

az »Apostol« néhány passzusából és az »Egy gondolat bánt engemet« örökszép versének örvénylő soraiból.

Szerelmi verseiben is ugyanaz a türelmetlen előrelendülés, a végtelenséget óhajtó nosztalgiasóvárgás lobog. Keresi, kutatja számtalan változatban a társat, ki megosztja vele a száguldás iramát, vele együtt emelkedik a magasságok felé. Türelmetlen, de mindig férfias, nem esküszik a holdfényre, nem puhul el a szerelmi viaskodásban.

Korántsem a véletlen játéka, hogy Petőfi egyike azoknak, akik a nép nyelvét, a nép szellemét beleviszik az irodalomba. Sőt ő hatott közre a legtevékenyebben, a vele azonos gondolkozású költők, írók seregében, olyannyira, hogy joggal tekintik a népies irány megteremtőjének. Igazán nem tehet róla, hogy az ötvenes-hatvanas években annyira diszkreditálták e törekvést a tehetségtelen utánzók.

Az ő egyszerűsége természetes és nem tettett egyszerűség. A lélek legmélyéből feltörő érzéseket, amelyeket mások bonyolult, szövevényes formákban bírtak csak kifejezni, Petőfi néhány szóval kifejezte. És mennyire a dolgok lényegét adta e néhány szó, odavetett jelző.

Képzelőereje hatalmas területet fogott át, egy egész világ rajzolódott ki e területen és költészetben mégsem okozott zavart, bizonytalanságot

a képzetek sokasága. Elég volt egy porszem, hogy egy csodakertet, mesevárost építsen fel belőle. Tünneményes biztonsággal kapcsolja egybe a legkülönbözőbb forrásból kicsorduló élményeket. És meglepő festőiség jellemzi verseit. Mintha egy-egy

festmény, tökéletes kompozíció bukkanna fel előttünk, néhány szava, néhány sora hiánytalan plaszticitással adja vissza a leírt táj lelkét, lényegét. Számtalan példát lehetne idézni, de ha fellapozzuk a költő verseit, szinte ömlik belőlük a képek végtelen sokasága.

Petőfi több volt, mint költő. Próféta volt, látoka nemcsak e földnek, hanem a földkerekség minden népének. Egyetemes értéket jelentett, amelynek fénye áttör száz esztendő fátyolán és egybetereli a szenvedő, az étellel birkózó embereket.

Hivatalos ünnepekkel emlékeznek születésére mindenütt, hol civilizált emberek élnek. Nemzetközi jelentősége félreismerhetetlenül mutatkozott e napokban. Petőfi ünneplésének ez csak hiányos töredéke. Az emlékezésnek ez csak udvariassági formulája.

Ha a szántóvető legény elfütyüli valamelyik dalát, amelynek dallama úgy tapadt a versre, mint a madárfészekre a pihe, a falevél; ha téli estén valamelyik szegény béres leánya eldúdol egy Petőfi-verset anélkül, hogy tudná, ki írta, ez az emlékezés többet jelent az irodalmi társaságok szónoklatainál és méltóbb a

Nemzeti dal.

Talpra, magyar, hi a' baza!
Itt az idő, most vagy soha!
Rabok legyünk vagy szabadok?
Ez a kérdés, válaszzatok! —
A' magyarok Istenére
Esküszünk,
Esküszünk, hogy rabok tovább
Nem leszünk.

Rabok voltunk mostanáig,
Kárhozottak ösapáink,
Kik szabadon éltek haltak,
Szolgaföldben nem nyughatnak.
A' magyarok Istenére
Esküszünk,
Esküszünk, hogy rabok tovább
Nem leszünk.

Sehonnai bitang ember,
Ki most, ha kell, halni nem mer,
Kinek drágább rongy élete,
Mint a haza becsülete.
A magyarok Istenére
Esküszünk,
Esküszünk, hogy rabok tovább
Nem leszünk.

Fényesebb a' láncnál a' kard,
Jobban ékesül a' kart,
És mi még is láncot hordtunk!
Ide veled, régi kardunk!
A magyarok Istenére
Esküszünk,
Esküszünk, hogy rabok tovább
Nem leszünk.

A' magyar név megint szép lesz,
Mélto régi nagy híréhez,
Mit rá kentek a' századok,
Lemossuk a' gyalázatot.
A magyarok Istenére
Esküszünk,
Esküszünk, hogy rabok tovább
Nem leszünk.

Hol sirjaink domborúnak,
Unokáink leborúlnak,
És áldó imádság mellett
Mondják el szent neveinket.
A magyarok Istenére
Esküszünk,
Esküszünk, hogy rabok tovább
Nem leszünk.

Petőfi Sándor.

*A 1898. március 15-én hivatalos sajtóban
adott ki, ahonnan legelőször is nyomtatott
példány, egy a magyar szabadság első élelve.
Petőfi Sándor*

A „Nemzeti dal” első nyomtatott példányának kicsinyített mása

(8)

Halála éppen olyan volt, mint az élete. Őszinte, igaz. Egy rabságba hanyatló nép szabadságkü-

delmének végső kilobbanásával hűnyt ki az ő életfáklyája is.

Tragikus sötétség borult aztán a tájra. Vér és könny, golyó és bilincs következett ezután. Mikeszini valója lehetett ekkor Petőfinek e földön . .

H é g é s i p p e M o r e a u
K ö l t ő - k o r r e k t o r - n y o m d á s z

*Í r t a L á s z l ó D e z s ő **

Hégésippe Moreau 1810 április havában Párizsban született. Korán árvaságra jutván, a zsenge gyermek egy provins-i kollégiumba kerül. Ez intézet szigorú rendszabályai közepett folytatja iskolai tanulmányait a félénk természetű, de fogékony szellemű gyermek, míg nem ifjúvá cseperedvén, nem mindennapi értelmességgel hagyja el a kollégiumot. Kenyérkereset után néz és csakhamar korrektori foglalkozást vállal Provins-ben, a Lebeau-féle nyomdában. Új környezetében megszereti Gutenberg művészetét, mindgyakrabban a betűszekrény mellé áll, míg végre megtanulván a szedést, betűszedő és könyvnyomtató lesz.

A törekény testű, de művelt lelkű ifjúnak nagy lelki harcába kerül elhagyni Provins-t, ahol a legszebb rózsák teremnek; mélységes fájdalmat okoz neki a gondolat, hogy nem sétálhat majd többé a Voulzie partjain, mely patakocskát később annyszor és oly rajongó, bánatos szeretettel énekel meg. De a francia főváros úgy vonzza a tizenennyolcéves ifjút, mint a fény a lepkét. Nehéz szívvel búcsút mond Provins-nek és útra kerekedik.

Párizsba érkezvén, nemsokára kondíciót kap az akkoriban elsőrangú Didot-féle nyomdában. Moreaunak ekkor már haladottabb gondolkodásra valló eszméi voltak.

Egy évvel később — 1830-ban — elemi erővel tör ki Párizsban a forradalom. Szigorú, kemény tél volt. A munka mindenütt megállott. A tizenkilencéves Moreau elérkezettnek látja az időt eszméinek kivívására; az események sodrába kerül és a forradalom áradata mindjobban magával ragadja; a barrikádokra megy és elszántan verekszik.

Bármilyen képzett volt is a forradalmat átküzdött ifjú, húsz esztendősen mégsem sike-

* Petőfi születésének centennáriuma alkalmából.

rült neki politikai tényezővé válni; nem tudott olyan pozícióra szert tenni, amely megmenti vala az anyagi gondoktól. A politikai és társadalmi események nagy nyomorúságba döntik. Leromlott szervezettel, céltalanul bolyong Párizs utcáin, nem tudván hová lehajtani fejét, hol megpihen tetni fáradt, gyenge testét. És midőn minden támasz nélkül, mindenkitől elhagyatva annyira jut, hogy betevő falatja sincs, fásult szívvel tollat fog és amelyet költő tán sohasem írt, megszületik verse, az — *Óda az Éhséghez!*

Óda az éhséghez, minő keserű gyötrelem!

Hányatott élete ellenére műzsája ettől fogva versben és prózában a legszebb dalok, elégiák és a legbájosabb mesék írására készíti, amelyek mindegyikén megérzik a szeretett városkának, Provinsnek rózsailata.

De midőn a költői extázis hatalmába keríti és Erato (a költészet múzsája) lantja hatalmas erővel rezdül meg ujjai alatt, Moreau lírája nem remélt magasságokba szökken és költői megihletettsége a legremekbbségekben nyer kifejezést.

Közben mindig Provinsre gondol. Hisz ott éltek anyja és Kamilla. Ó, hogy szeretné viszontlátni a Voulzie patakocskát és az elhagyott kedves hely kies tájait.

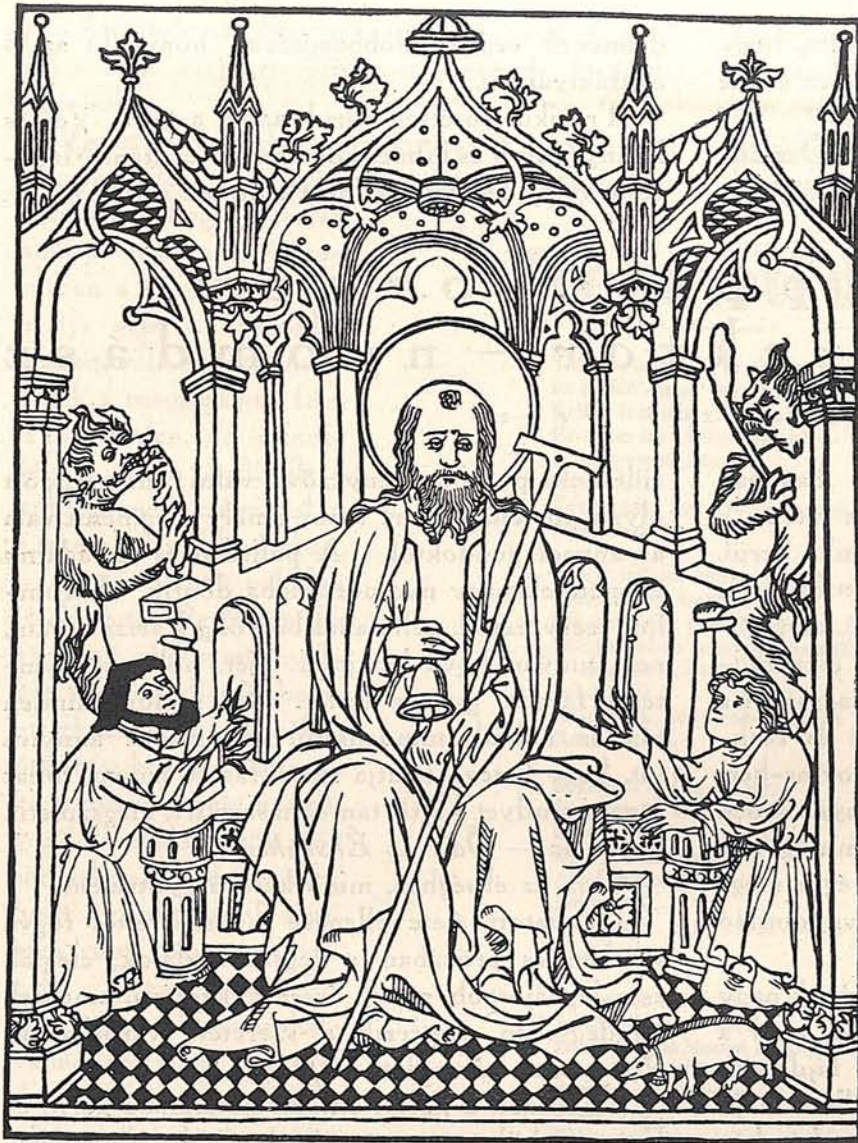
És a szerény Moreau, aki eddig csak meg akarta közelíteni a nagy költőket, most azok teljes dicsőségére vágyik.

Sorra kerülnek ki tolla alól a legszebb versek, hol bánatos szomorúsággal, hol megrázó erejével a fájdalomnak, amellyel melegen érző szíve és aggódló lelke telve volt.

De ó, szomorú élet, kegyetlen sors! — ekkor már nagyon, nagyon beteg volt.

Önkénytelenül is a szenvedésben osztályos-
társára, a költő Gilbert-re gondol.

»Gilbert — írja Moreau —, ez a szerencsétlen

I. példa Tausz Sándor cikkéhez: Fametszet, ismeretlen mester műve a XV. századból
A Szépművészeti Múzeum engedélyével

név akaratlanul is tollam alá kerül, amely megremeg, midőn azt leírom. Az ő versei, amelyekben az élettől búcsúzik, egymaguk is elegendők volnának, hogy neve fenmaradjon és a legnagyobb költők sorában foglaljon helyet.»

Ez a Gilbert nevű francia költő 29 éves korában (1780-ban) kórházban halt meg. A nyomor ölte meg.

Hégésippe Moreau megsejti a közösséget a Gilbert sorsa és a maga végzete közt. Betegsége mindjobban erőt vesz a nélkülözésektől teljesen kimerült, gyöngye szervezetén és minden segítségforrás híján, roskadozva lépi át a kórház küszöbét.

És a kórágynon — közeledni érezvén utolsó perceit — feltápászkodik, suttogó hangon tollat, téntát, papírt kér és miután le-lehanyatló, reszkető karral megírja az alábbi megrendítő strófákat, végsőt vo-

naglik és egy utolsó sóhajással, 28 éves korában, kileheli lelkét. (A XIX. században, Franciaországban!...)

Íme a fájdalmas, szomorú poéma Petőfi remek fordításában:

EGY EMLÉK A KÓRHÁZBAN.

(Moreau után franciából.)

Egy durva ágyon végvonaglásomban
Még szánakozó könnyeket lelek,
Mert a dicsőség és lángész illatja
Árasztja el e fájdalom-helyet.
Itt énekelt ő, itt imádkozott és
Halt meg, reményeinek özvegye,
S én ismétlem, számlálva szenvedésem:
Szegény Gilbert, mennyit nem szenvedte!

»Bátorság, költő!« így beszéltek hozzám,
»Gondunk leszen lantodra és reád.«
Tennap mondták, s ma a vészben nekem csak
Az irgalom nyitá meg ajtaját.
Reszkess, gonoszság! végdalom megpendül,
S ha meghalok, rajtad lesz bélyege...
Ah, kiesik az író toll kezemből;
Szegény Gilbert, mennyit nem szenvedte!

Ha hosszú sóhajásaim után egy
Vigasztaló szó hangzanék nekem,
Ha volna itten egy baráti kéz, mely
Megmelegítené reszkető kezem!
De a barátok nem hallják keservem,
Estjök lakomában foly ma le,
S nem veszik észre társok távollétét...
Szegény Gilbert, mennyit nem szenvedte!

Megátkozáim én születésem napját;
De a természet olyan gyönyörű,
De minden este erdők illatával
Lebeg a szellő ablakom körül.
Sétálni párosan virágos fűben,
Bent a fák közt merengve űlni le:
Oh mily boldogság, milyen szép az élet!...
Szegény Gilbert, mennyit nem szenvedte!

(Pest)

* Hégésippe Moreau, Franciaország egyik legszebb lelkű és legszerencsétlenebb költője. Született Párizsban 1810-ben s meghalt 1838-ban, sok évig tartó koldús-nyomor után egy kórházban, isten és embertől elhagyatva. Költeményeit halála előtt nemrég adta ki s dicsősége még jókor érkezett... temetésére. Nyolcévi koplálásnak díja pompás temetés volt. — Gilbert, kiről e dalának végsorai szólnak, előtte élt francia költő volt s szinte, mint ő, nyomorban és kórházban halt meg. — És ezek Franciaországban történtek, a nagy és fényes Franciaországban!... mit mondjon, mit tegyen a magyar költő? hallgasson és, ha lehet ily szomorú vigasztalástól, vigasztalódjék. A költő mindenütt édes gyermeke az inségnek.

(Petőfi jegyzete.)

»...1834-től 1838-ig — írja a világhírű francia akadémikus: Sainte-Beuve Hégésippe Moreau-ról szóló nagybecsű értekezésében — élete nem volt egyéb, mint gyötrelem és vergődés. Éhezett!...«

Ó borzalom, éhezett szegény!

Hégésippe Moreau mint könyvnyomtató hozánk tartozik. Költői munkálkodásával fényt árasztott Gutenberg művészetére, akinek szerencsétlen, de nemes lelkű fia volt. Megérdemli,

hogy belépjen a nyomdász-költők emlékének tiszteletére a Magyar Grafika hasábjain emelt Pantheonba.

1913-ban — halála után hetvenöt esztendővel (!) — Provinsben művészi emlékszobrot emeltek: »A Voulzie halhatatlan dalnokának«.

Azon a mauzoleumon pedig, amelyet a szakársi kegyelet már sokkal előbb emelt Moreau sírdombja fölé, a gyászbaborult Múza e szavakat véste a sírkőre:

»Költő, rövid időt éltél, mint a rózsák,
Nagyon hamar elhervadál!...«

A használatosabb reprodukáló eljárások

Írta Tausz Sándor

Az emberrel veleszületik a szépnek szeretete. Az afrikai félvad néger csakúgy, mint a földszarkon tengődő eszkimó primitív egyéniségüknek megfelelően díszítik ruházatukat és kunyhójuk használati eszközeit. A kultúra és a műveltség terjedésével párhuzamosan fejlődött ki az emberben a szépérzék. Az egyes egyének szépérzéke is intelligenciájuk mértékében kisebb vagy nagyobb fokú, de vannak kivételes lángeszű tehetségek, művészzsenik, kikben a szép iránti szeretet, rajongás sokkal fejlettebb, mint az átlagemberben.

Ez a szépérzék az, amely a kulturáltabb embert mindama tárgyak ékesítésére serkentette, amely tárgyak mindennapi életében kisebb-nagyobb jelentőséggel bírtak. Így érthető az is, hogy a kultúra magasabb fokán álló ember az írást, az okmányt, a könyvet is díszítette. Már a XV. század előtt kézzel írt okmányokat és könyveket is pompásan, színdúsán díszítették.

A XV–XVI. században a keresztény egyház volt a művészet patrónusa. Kápolnák és templomok ékesítésére pompásabbnál pompásabb képeket festettek. A XV. században kezdődött a művészet reneszánsza. Ez a század adta az emberiségnek Leonardo da Vincit. Az ő magasszárnyalású művészetének hatása alatt fejlődtek Michelangelo, Rembrandt, Rafael stb. Egészen természetesnek látszik, hogy a XV. szá-

zadban találták fel a könyvnyomtatást: ebben a században a kulturális élet olyan lendületet vett s olyan világgraszoló mozgalmakban nyilvánult meg, hogy bizonyosra vehetjük, miszerint ha Gutenberg nem, úgy valaki más akadt volna, aki az akkor már életszükségletté vált könyv sokszorosításának módját feltalálja. Hiszen tudjuk, hogy fába vésett képeknek a nyomtatáshoz hasonló módon való sokszorosítási módját már Gutenberg előtt is ismerték. A XVI. században a

2. példa Tausz Sándor cikkéhez: Nagy Kristóf. Dürer metszete, készült 1500 körül. A Szépművészeti Múzeum engedélyével

3. példa Tausz Sándor cikkéhez: Fametszet, rajzolta és metszette Gustav Doré a XIV. században
A Szépművészeti Múzeum engedélyével

könyvnyomtatás csak még inkább fellendült s ebben a században már sok nagynevű művész foglalkozott könyvek dekorálásával és illusztrálásával. Dürer művészi munkálkodásának nagy részét fametszéssel és rézkarcok készítésével töltötte el. Rembrandttól is számos rézkarc maradt vissza, de nemcsak ők, hanem mások is foglalkoztak fametszéssel és rézkarcolással, vagyis a könyv ékesítésével.

E cikkem tárgya az illusztrációk nyomtatására szánt klisék előállítási módját megismertetni, mert a gyakorlati életből tudom, hogy még a szakmabeliek közt is sokan akadnak, akik a sokszorosítási eljárások felől tájékozatlanok.

A nyomtatási eljárásnak ma háromféle rendszerét ismerjük:

a) a *magasnyomást*, mely alatt a rendes könyvnyomdai eljárást értjük, amelynél a nyomóforma magasan kiálló felületét festékezzük s azt nyomjuk rá a papírra: fametszet, linoleummetszet és a cinkográfiai klisék;

b) a *síknymást*, amelynél a nyomandó forma akár ábra, akár szöveg, egy síkban fekszik azon anyag felületével, amely anyagról a nyomást végezzük, ilyen eljárás a litográfia, offsetnyomás, fénynyomás; végül

c) a *mélynyomás*, melynél a lenyomtatandó ábra vagy szöveg a nyomtatáshoz használt anyag felületénél mélyebben fekszik; ehhez az eljáráshoz tartozik pl. a rézmetszet, rézkarc, heliogravűr és a mintegy 15 év óta általánosabban használt mélynyomás (az első években Mertens-nyomásnak is nevezték).

A *fametszetet* Európában a XI. században találták fel, de csak a könyvnyomtatás feltalálása után terjedt el annyira, hogy úgyszólván kiegészítő része lett a betűnek. A legáltalánosabban használt reprodukálási eljárás volt mindaddig, míg a cinkográfiát nem ismerték. A japánok művészi fametszetei évszázadokkal előzték meg az európai fametszést, sőt ők már akkor többszínű fametszetet készítettek, amikor mi a fametszést még egyáltalán nem ismertük. Ma főleg technikai ábrák nyomtatásához használják. Egyes művészek, kik a XVI–XVII. század művészi fametszeteinek hatása alatt állanak ma is, rajzolnak ezek modorá-

ban és maguk metszik vagy metszetik fába rajzaikat. A fametszet készítésének módja elnevezésében ben foglaltatik.

A *rézkarcolás*. Tükörsíma rézlemez viasz, masztix, aszfalt, kolofónium keverékének vékony rétegével vonják be. A képet óvatosan rajzolják rá a rétegre, nehogy a lemez megsérüljön, azután tűvel karcolják a lemezre az ábrát. Minthogy a karcolt vonalak mélysége sekély, a lemezt vaskloridban maratják. A vasklorid a lemeznek viaszaszfalt réteggel bevont felületét nem éri, csupán a felkarcolt helyeket marja ki mélyebbre. A mélyebben maratott vonal sötétebben nyomódik, mint a sekélyebb. A maratás folyamán a vonalak nemcsak mélyebbek, hanem szélesebbek, vagyis vastagabbak lesznek, ezt a tulajdonságot a rézkarcoló olyképpen használja ki, hogy azokat a finom részleteket, ahol vékony világosszínű vonalakat akar, a maratás megszakítva aszfalttal befedi, miáltal a további maratást a lefedett részeken megakadályozza. A fedéseket a kép karakterének megfelelően annyiszor eszközi, ahányszor szükségesnek mutatkozik. Rézkarcot maratás nélkül is készítenek.

Ez az úgynevezett »hideg tűs« (kalte Nadel) karc, ellentétben az előzőekben leírtakkal (Radierung). Ennél az eljárásnál a rézlemezbe acéltű (gyémánt) segítségé-

4. példa Tausz Sándor cikkéhez: Fametszet, rajzolta és metszette Gustav Doré a XIV. században
A Szépművészeti Múzeum engedélyével

5. példa Tausz Sándor cikkéhez: Rézkarc, Rembrandt önarcképe, készült a XVII. század közepe táján

A Szépművészeti Múzeum engedélyével

vel karcolták az ábrát. A hideg tűs karcot jellemzi az úgynevezett »Grat« (szakáll); t. i. a karcolás következtében a karcolt vonalak szélein az anyag kiemelkedik s így a festék letörülésénél ezen kiálló finom részek mentén is marad festék, amely tónusként jelentkezik a nyomásnál. A hideg tűs karc hatása általában finomabb, lágyabb. Az ilyen lemezekről csak kevés nyomat készíthető, mert a szakáll a törítés és a nyomás következtében elkopik. Ezeket a nyomatokat rendszeren számozni szokták.

Az első példányok szebbek, természetesen értékesebbek is, mint az utóbbi nyomatok.

A rézkarc egyéb fajtái, a vernis mou, a »Schabkunst«, az Aquatinto, hasonló elvek alapján készülnek.

A rézkarc nyomása nem egyszerű, sablonos mechanikai munka. A lemezt híg festékkel vonják be, úgy hogy a festék a lemezbe mélyített részekbe, tehát a belekarcolt és maratott vonalakba beleakad. Ha ez megtörtént, a festéket a lemezről egy puha ruhával óvatosan letörölik, de úgy, hogy a festék a mélyített részekben benmaradjon. Ezután vízzel nyirkossá tett szívópapírt helyeznek a lemezre és azt erős nyomással két erős vashenger között keresztülgengedik, miáltal a papír a lemez mélyített, most festékkel telt részeibe benyomódik és a festéket onnan kiemeli. A festék letörülésénél úgy is szoktak eljárni, hogy a festéket nem törölik le tisztán a rézkarc lemezének azon részeiről, hol azt akarják, hogy tónusosan nyomódjék. Ha a rézkarc lemezének árnyékos részeit nem törölik le tisztán, úgy a karcolt, illetve maratott vonalak közt is tónusos marad, és minthogy nincs nagyon letörülve a festék, erőteljes mélységeket nyomhatnak a lemezről. A rézkarc nyomását többnyire a rézkarcoló maga végzi, miután így intenciójának megfelelő eredményt érhet el.

1820 táján találták fel az acélmetszést. Az ábrát az acélmetszetről főként vésőkkel metszik a lemezbe, a világos tónusú részekben azonban tűvel dolgoznak. Az acélmetszet karaktere annyiban különbözik a rézkartól, hogy azon a vésővel való kezelés miatt a rajz vonalai merevebbek. A XIX. század közepén a legkedveltebb műmellékletillusztrálási eljárás volt. Abba a korba éppen beleillett a minuciózusan precíz, akadémikus gondosságú acélmetszésű és rézmetszésű illusztráció, de már a XVI., XVII. és XVIII. században hasonló technikával készítették kiváló művészek rézmetszésű portrékat. (Lásd Van Dyck fest-

ménye után du Pont metszetét.) Az acélmetszés és a rézmetszés technikája azonos. Mielőtt a galvanizálási eljárást ismerték és amikor nagyobb mennyiségű nyomtatványt akartak készíteni, lágyított acélba metszték a klisé, melyet azután ismét megkeményítettek. Bankjegyek nyomását főleg acélmetszetről eszközölték, azonban nem az eredeti metszetről nyomták, hanem egy megpuhított acéllemezt préseltek az eredeti metszetre, az így nyert acélmatricát megkeményítették és a matricáról hasonlóképpen készíthettek annyi klisé, amennyire éppen szükségük volt. Az anyalemezt megőrizték. Ma már galvanikus úton állítják elő a másodpéldányokat.

A XIX. század elején korszakalkotó találmány volt a reprodukáló technika terén a heliogravűr.

A heliogravűr fotográfiai átvitel útján kerül a rézlemezre és lemeze tisztára maratással készül. Tehát már nem kézimunka, hanem optikai és vegyi úton állítják elő. A heliogravűr őse a manapság mélynyomás néven ismert eljárásnak és a fotómigráfiának. Talbot, továbbá Dujardino és Baldus alapvető kísérletei után Klič Károly osztrák festő volt az, akit a mai heliogravűr feltalálójának nevezhetünk. A heliogravűr készítése a következő módon történik: A reprodukálható eredetiről fotográfiai felvételt készítenek. A felvétel hiányosságait, az árnyékok vagy a fények fokozását a felvételel retusírozással végzik. A heliogravűr lemezének, melyről a nyomást eszközlik, negatív lemeznek kell lennie. Ugyanis ez is mélynyomással készül, tehát a mélyített részek adják a tónust és vonalat. Normális fotográfiai negatív felvétel pozitív képet adna, olyan értelemben is, hogy az árnyékolt részek lennének fehérek és viszont. (Lásd az ábrát.) Normális negatívon a sötét részek átlátszóak, a ható részek pedig sötétek. A negatívról diapozitívet kell tehát készíteni, azaz a negatívot ismét üveglemezre másolják, gondot fordítva arra, hogy vagy a felvétel, vagy a diaposzítív tükörfelvétel legyen, különben fordított képet kapunk a nyomás alkalmával. A lemezről ezután krómmal fényérzékenyített pigmentpapírra másolatot készítenek. A pigmentpapír zselatinréteggel bevont papír. A króm vízben oldható sárga színű jegec. Tulajdonságai a következők: ha vízben oldott krómos folyadékba enyvet vagy zselatint teszünk, azok száradás után néhány nappal elvesztik ragadóképeségüket, oldhatat-

6. példa Tausz Sándor cikkéhez: Rézmetszet a XV. század elejéről
Mestere ismeretlen A Szépművészeti Múzeum engedélyével

7. példa Tausz Sándor cikkéhez: Rézmetszetű műlap, Van Dyck festménye után du Pont metszette a XVII. században. A Szépművészeti Múzeum engedélyével

lanná válnak, vízállók és áthatolhatatlanok lesznek. Ugyanez áll, ha ezeket száradás után világosságnak tesszük ki. A világosságot ért részeken a krómban preparált anyag megsötétedik. A krómnak ezen sajátosságait használják fel többek közt a heliogravűrnél a képnek lemezre való átviteléhez. A diapozitív lemezre krómos oldatban preparált pigmentpapírt helyeznek,

sem vízben, sem savban nem oldódik. Az aszfaltporral bevont lemezt megmelegítik addig, míg a lemezen levő aszfaltpor felolvad. Az olvadás következtében az aszfaltpor szemcséi egymásba olvadva, finom szemcséket, úgynevezett »korn«-t képeznek a lemezen. Az ekképpen preparált lemezre nyomják át a pigmentpapírra másolt képet. Átnyomáskor a zselatínréteg

8. példa Tausz Sándor cikkéhez: Rézkarc Rembrandttól, a XVII. századból

A Szépművészeti Múzeum engedélyével

azt a világosság behatásának teszik ki. A világosságnak kitett papírra a diapozitívon keresztülszűrődő fény által nyerjük a diapozitív másolatát, amely a diapozitív fordítottja, vagyis a kép világos részén sötét, a sötét részekben világos. A másolt pigmentképet vízben áztatjuk, hol a zselatínréteg megduzzad és azokon a részeken, hol a másolás alatt fény nem érte, a króm kioldódik a rétegből és ahol a diapozitívon keresztül több vagy kevesebb fény érte, jobban vagy kevésbé oldódik ki a króm. A megvilágítás arányában a zselatínréteg többé-kevésbé áthatolhatatlanná vált. A nyert másolatot ezután a rézlemezre kell átvinni. Hogy a lemezt nyomtatásra alkalmassá tegyék, finom aszfaltporral vonják be. Az aszfalt éppen úgy, mint a gyanta, a melegben olvad és zsírtartalma által

a lemezre tapad, a papírt pedig levonják arról. Ezután a lemez maratása következik. A lemezhez tapadó pigmentrétegen van a kép, melyet most vasklorid-oldatba helyeznek. A vasklorid a rezet oldja. Az első maratáshoz sűrű, 40 fokos vaskloridot használnak. A sűrű folyadék a pigmentpapíron levő kép legvilágosabb részén hatol csak keresztül és marja a rézlemezt. Rövid maratás után néhány fokkal gyengébb, tehát hígabb kloridban folytatják a maratást. A hígabb klorid már a pigmentpapír felsötét tónusain is áthatol és az áthatolt részekben is maródik a lemez. Ezután még gyengébb, hígabb kloridban folytatják a maratást, ez már a pigmentpapíron levő kép sötétebb részein is keresztülhatol és most a lemez ezen tónusait is marja, csak a pigmentpapíron levő kép egész sötét helyein

nem hatolt keresztül. Ezeken a helyeken tehát a lemez érintetlen marad. Ezek a részek adják a heliogravűrnyomaton a világos helyeket, a fényeket. A lemezen először a nyomandó kép legsötétebb részei maratódtak és fokozatosan haladt a világosabb tónusok felé. A lemezen levő kép sötétebb részein a maratás tehát mélyebb, mint a világosabb részekben.

Heliogravűrnyomáshoz megfelelő híg festékekkel bevont lemezről a festéket letörlik. A mélyebben maratott részekben több festék maradt a lemezen, mint a sekélyebb helyeken, melyek így világos tónusokat nyomnak. A heliogravűrlemezről való nyomtatás hasonlóképpen történik, mint a rézkarc vagy rézmetszet nyomása. A heliogravűrnyomatok bársonyossága, az árnyékok intenzív mélysége, semmiféle magas- vagy síknyomású eljárással el nem érhető. A heliogravűrnyomtatást barnás, zöldes vagy kékes színben játszó festékekkel végzik. Az árnyékokban ezek a festékek intenzív feketét adnak, a világosabb részekben pedig az említett színek valamelyikét, miáltal a kép plasztikussága még inkább fokozódik. A heliogravűr lemezének nagy gondosságot igénylő készítése és a nyomtatás körülményes lassú menetele következtében a nyomatok drágák; főleg műlapokat, faliképeket készítenek e kivitelben.

A heliogravűrnek mechanikai úton való eljárása az úgynevezett *mélynyomás*. A mélynyomáshoz való lemezek készítése abban különbözik a heliogravűrlemezétől, hogy itt nem aszfalttal szemcsézett lemezre történik a pigmentmásolat átvitele, hanem síma lemezre, a szemcsék helyett az autotípiaraszter van a pigmentmásolatba belekopírozva. A nyomás ezen eljáráshoz

való gépen történik, mely gép a festékeztést és a lemez felületéről a festék letörlesztését automatikusan végzi. A lemez felületéről a festék eltávolítása egy borotvaélességű acélpenge útján történik. A kés a maratott lemeznek csupán a felületéről húzza le a festéket, a maratott részekben a festék megmarad s ezt emeli ki nyomás következtében a papír. Sok esetben a szöveget a képpel együtt nyomják. A szöveg maratása és nyomása ugyanolyan módon készül, mint az ábra. A mélynyomás nyomtatását lapos- és körforgógépen állíthatják elő. A körforgón való nyomás nagyon gazdaságos nagyobb példányszámnál s ma már világszerte használják illusztrált folyóiratok és napilapok nyomására.

A könyvnyomtatás elemi ismereteivel olvasóink tisztában vannak, azzal most nem foglalkozunk, hanem röviden a síknyomtatás újabb elterjedt és még folyton terjedő ágáról, az offsetnyomásról emlékezzünk meg.

Az offsetnyomás alapelvelete ugyanaz, mint a litográfiáé. Szemcsés felületű horganylemezen zsíros tartalmú festék alkotja az ábrát, úgy, mint a könyvnyomásmánál. A lemezt az offsetnyomógép hengerére erősítik, mely hengerrel párhuzamosan levő hengeren gumilemez van. A nyomtatás alkalmával a horganylemezről a festéket a gumilemezzel borított henger veszi fel, és ez adja le a papírra. Az offsetrendszerű eljárással való nyomtatás nagyon gazdaságos, azonkívül nagy előnye, hogy durva felületű papírra is lehet a legfinomabb rajzú ábrát, sőt finom raszteres autotípiát is nyomtatni. Az offsetnyomógép típusai nagyon különböznek, az újabb gyártmányúak már csaknem tökéletesek úgy nagy munkateljesítményük, mint ennek minősége tekintetében.

Perlrott-Csaba Vilmos grafikája

Í r t a d r . N á d a i P á l

»Aki rólam azt mondaná vagy írná, hogy én elszakadtam a természettől, rosszul értelmezné művészetemet. Nincs nálam nagyobb rajongója a természetnek — mondja képeiről és rajzairól beszélve ez a művész. »Mert szerintem végleg egyetlen művész sem szakadhat el tőle, legfeljebb a természettől való felfogását mondja el másként, mint ahogy azt más festőktől megszoktuk. Nézz meg ezeket a német kisvárosi uccákat. Házaik ájultan dőlnek egymásra. Ódon és mégis kemény tornyuk mint egy megingott óriás áll felettük. A városkép egységét egy nagy mánor, egy színes lázalom fogja össze. Egy vízió át látom ezeket a kreuzwertheimi kis kegyhelyeket, csodatévő klastromokat, egy nehéz és titokzatos lelkierő mozgítja előttem a szepesi, a löcsei hegyek és várak, kolostorok és felhőjárások kozmikus összefüggését. Én nem színfoltoknak érzem őket, hanem a világrendben való nagy együvértartozásuk gondolatát szívom magamba. Látom tízszer, látom százszor és amint intellektusomon átszűrődnek, ahogy elmém megtisztítja őket azoktól az érzéki formáktól, amelyek hazugok és csálnak, s kikeresi az ő magánvaló lényüket,

legbensőbb bensejüket, egy világképet konstruálok meg magamnak róluk, az igazi énjükéről. A hangsúly azon van, hogy: konstruálok. Mert építészeti — nem festői, nem perspektivikus — természetközlésre törekszem. Minden korban ezt tették az igazi festők. Az én időm talán csak jobban, parancsolóbban érzi ezt a feladatot, éppen mert a primitív érzések nagy mestereit: a korai keresztény művészetet, az ókori keleti szobrászatot és a hallatlanul nagy barokk spanyol festőket mélyebben ismerjük, mint azelőtt. Újra hangsúlyozom. A dolgok — a házak, a fák, a fejek, a törzsek — a végtelemben nyúló tekintet lassú és együttátölelő felfogásával szemlélve elvesztik a megszokástól rájuk kent köntösüket. Arcok eltorzulnak, házak összeborulnak, fejek deformálódnak, a dolgok nem a térben, hanem a gondolat nagy összefoglaló síkján jelennek meg, de azért még mindig nem szakadtam el a természettől. Még bennem remeg a természet mély és nagy benyomása, impressziója, mint ahogy velejében minden művészi visszaadás egy-két gyökérszállával a természetbe kapcsolódik.

Sok hányattatás, sok kilengés, komor és férfias

küzdelmek után jutott el idáig Perlrott-Csaba Vilmos. Festészetének minden állomása művészetének egy-egy új hitvallását jelenti, nehéz vívódásokkal, erős lökésekkel, ég felé repülésekkel. Nagybánya és Kecskemét az első állomások, a mult század kilencvenes éveinek szellemében: a természetmegérzés éveiből egy ismeretlen festőiség felé való sóhajtozás. Húsz és egynéhány éves ekkor. Grafikája ezidétt bizarr és groteszk vonalkeveredés. Nem mindig tisztán áttekinthető, de már észrevehető a menekülés a nagy grimaszok, a halálos arcfintorok, a bűbajos mesefigurák mögé. Azután jöttek az első párizsi impressziók, vándorévek esti szabadiskolákban, Cézanne-hatások. Ez egy újfajta festőiség kultúráját jelenti. Középpontja alkotókedvnek a csendélet, a maga zárt kompozíciós törvényeivel. Minden kép szigorú egyensúlyi törvények, kiegyenlített arányok tömeghatásával épül fel. Ekkor már a párizsi évek nagy tanítómestere, Matisse, előkészítője a harmadik állomásnak, amelyen tisztán alakul ki Perlrott-Csaba felfogása: a stíluskeresés, mint művészi feladat. Abban az időben, a tíz évvel ezelőtti nagy káoszban az örök keresések közepette is látszott, hogy a mi művészünk egy absztraháló, formaelvönő és azt mondhatni: örökkévalósági élettörvények szerint kristályosodó művészet felé tör. Akkor Párizs már futuristák és kubisták új programtörekvéseitől hangos és Marinetti, Chagall, az oroszok meg a németek már szenvedélyesen építik fel azokat az elméleteket, melyek végeredményben a természetes formák teljes összetöréséhez vezettek.

Perlrott-Csaba nem vonta leⁿa végső következtetéseket.

Nem tett úgy, mint a német Nolde, Franz Marc, Klee, a francia Laurencin Mária, akik egy »nature morte« formakészletével fejezik ki magukat s a lélek öntudatlan mélységeiből felvetődő hideg geometriai világ vegetációjában járnak ecsetjükkel. Ő talán azon az úton állt meg, amelyen Pechstein, akivel rokon a dekoratív hatásoknak a nagyszabású ünnepélyességében. Stílust keresett s mialatt a németek dogmákat hajszoltak, ő nagy mesterének, Matissenak hitvilágát átértve, egy komoly formaátélés ünnepi megnyilatkozásának érezte a festészetet, de még inkább a grafikát. Ekkor e magyar expresszionista művészre vonatkozólag is meghalt már a természettudományos

világnézet. A bizonyosság, a fizikai törvények süppedke helyére, melyek közt eddig élt, a belső összefoglalás, a világ nagy benső együvé tartozásának megértése lépett: az, amit egy művész életében filozófiai extázisnak lehetne nevezni. S aki idáig eljut, természetsszerűleg a gótikához lép közel. Mert hol lehetne szebben, logikusabban megtalálni a transzcendentálizmus nagyszerű törvényrendjét, mint a kőíves templomok, a csillagboltoz kupolák alatt? Aki tisztán, meztelenül, égbemeredő nagyságában akarja felmérni a világ formaprincipiumait, Kölnben, Reimsben és Lőcsén ráneheedik vállaira ebből egy-egy darab, zsoltári egyszerűségben. Az aszkéták és szentek, mártírok és hitvallók szívverése, kövémeredten. Negyedik állomására így jutott el a mi művészünk, egy belső fegyelmező rend vágyától hajtván, egy érzékektől elvonatkozott világ középpontjába törekedve. Krisztusrajzok és piéták, a litográfiába lehelt aszkétikus szentfejek és tömbökbe komponált színes tusrajzok, amelyekből szinte árad a német kismesterek, a Grünewaldok és az ulmi faragók nagy, megrendült vallásossága. Grafikája ezért sokhelyt hűtlenné válik a ceruza, a szén, a zsírkréta mély és egyszerű zengzetességéhez. Grafikája sok lapon úgy hat, mint a középkori kódexek iniciáléi, mint egy-egy piciny ablak, amelyen át halk víziók színes lángjai csillognak. Perlrott-Csaba, aki tíz-tizenöt évvel mindig előtte járt honfitársai művészeti irányelveinek, ezúttal mint egy új vallásos művészet, mint egy immanens lelki erőkből felépített, átszellemült formavilág hirdetője lép fel. Grafikus lapjainak demoni erejük van: kötömböket és lelkiséget, anyagot és szellemet tudnak egymásra halmozni.

A Belvedere-szalón, mely a hosszú külföldi vándorlásokból hazatért művésznak még egyre forrongó képeit, grafikáját bemutatja, valóban a magyar művészi ízlés fejlődésének egy jelentős mozzanatát képviseli törekvéseivel. Főnagy Béla, ennek a kiállítóhelyiségnek igazgatója tudja, hogy hova törekszik, ismeri hivatását az új, feltörő, félig még ismeretlen nevekkel szemben. Ha most valakit egész széles, gazdag klaviatúrájával odaállít a nagyközönség elé, mely előbb még idegenkedéssel nézte az expresszionizmust, és ma szeretetébe fogadja ennek a művésznak úgyszólván valamennyi munkáját, olyan győzelmet aratott, amelynek ízléstörténeti jelentőségét meg kell rögzíteni.

A szedőgép ólomfröccseiről

Írta Herzog Sálamón

Soröntőgépeink egyik természetes velejárója az úgynevezett »spriccer«, a fröccs. Lehetséges, hogy ez a kellemetlen zavar nem lesz mindig természetes. Mint egyéb akadályozó körülményeknél a gép automatikusan hirtelen megáll, úgy fog sikerülni idővel a spriccer elhárítása is.

A nagyképeségű mérnökökkel dolgozó gépgyárakban bizonyára dolgoznak olyan biztosítókészüléken, amely a fröccsöket teljesen elhárítja majd és akadály

esetén az öntőszervezet ne működjön, vagyis ne szivattyúzza ki az ólmot. De minthogy ez még ma nincs egészen így, beszélünk kell a fröccsökről is.

A spriccereknek sok az okozójuk, de mi itt leginkább az elhárítható okokról akarunk beszélni. Van olyan eset is, amikor a gép szerkezeti hibája idéz elő gyakori fröccsöket, de a gépszerelő vagy a gyakorlott gépszedő ennek is megtalálja a nyitját. Már régebben figyelemzettünk arra, hogy a Linotype-nál a gyűjtőt pon-

tosan kell beállítani. A fröccsökrol írván, ezt most meg kell ismételnünk. A keskenyre állított gyűjtőnél sohasem tudjuk pontosan, mikor telt meg teljesen a sor és ez a spriccer veszélyét máris felidézi. Van ugyan a satun egy olyan biztosítószerkezet, amely túlerős sor esetén automatikusan megállítja a gép működését, de minthogy ez a legtöbb helyen nincs olyan jókarban, hogy az minden esetben működhessen, óvatossággal kell a bajt megelőzni.

A túlerős sor tudvalevően el sem indul, de ha csak kevéssel erősebb, akkor a sor az öntőszerkezet elé kerül, az utolsó matrica vagy matricák feltolódnak, az öntőalak ezeknek fűleivel érintkezik és ha a sor már a feltolt matricák nélkül is olyan telt, hogy könnyen a helyükre: a matricasorba nem nyomhatók, akkor az öntőforma nem feküdhethet légmentesen a sorra, hézag támad és megvan a fröccs. A sorba vissza nem nyomódott matricák emellett többnyire menthetetlenül elromlanak. Ha azután nem sikerül ezeket a matricákat jól kijavítani, további fröccsöknek lehetnek okozói, mert a kizárásnál az ékek nem szoríthatják szorosan egymás mellé ezeket a matricákat, amiből hézag támad és megvan a folytatólagos fröccs.

A túlgynge sorokat az öntőszerkezet nem önti ki, mert erre is van biztosítókészülék. De ha ez felmondja a szolgálatot, akkor az ólom a matricák közeibe hatol, úgynevezett spíszelést okoz, ami a matricákat rongálja. Ha a sorok hangos zajjal jutnak az első emelőbe, szintén fenforog a fröccs veszélye. Ilyenkor az összecsapódás folytán talán megdől az egyik matrica és ha az ékek nem tudják feligazítani, szintén fröccsöt idéznek elő. Ezért tessék a fékdugattyút jól beállítani! A gyűjtőszán rúgójának is az a feladata, hogy a matricák megdőlését megakadályozza, de néha ez a rúgó hiányzik. Egyenlőtlenül erős zárórúgók előmozdítják az első emelőben a matricák megdőlését, éppen úgy az emelő túl magas vagy túl alacsony állása is. A túlgynge rúgók nem tudják megakadályozni az utolsó matrica kiugrását, ami azt a veszélyt rejt magában, hogy a matrica a sor és öntőalak közé fekszik, ami ugyancsak hatalmas fröccsöt idéz elő.

A fröccs holtbizonyos, ha szélesebb sorokhoz való alakra zártuk a gyűjtőt és elfelejtettük az emelőgyanban is szélesebbre állítani a formátumot. Érdes súrlófelületek az emelőben, vagy ólomlerakódás az öntőalakon, szintén megnehezítik a síma kizárást és megkönnyítik a fröccsöt. A sín elgörbülése is a fröccsök sorozatát idézheti elő. Ezért meg kell ezt a bajt is előzni, mert a sínt nagyon nehéz kiegyenesíteni. Az elgörbülés pedig rendszerint a túlerős sorok következtében okozott fröccsök következménye, vagy ha a fröccsöket nem szakszerűen tisztogatják el. A gépszedőnek meg kell szoknia, hogy minden szokatlan zaj hallatára, minden futtában észlelt rendellenesség után azonnal nyúljon a gépet megállító fogantyúhoz (Ausrückhebel, vagyis rossz magyarsággal: leállítóemelyű). Némely fröccs ugyanis előzetesen bejelenti érkezését és a gépnek kézzel való visszahajtásával még megmenthetők a matricák. Később már ez nem sikerül, de egy

várható fröccs megakadályozható, ha csavarhúzóval a szivattyút lefelé való menésében gátolják.

Hallható továbbá az is, ha az öntőkorong mögött ólom gyúlik össze és ez végül már az öntőszáj és öntőalak közé kerül, ami szintén fröccsöt idéz elő. Idején való megállításával a gépnek megakadályozható az öntés.

Kisebb fröccsöknek a túlságosan teli ólomkatlan is okozója lehet. Az ebből kifolyó ólom ezenkívül az égőt is eltömi. Ez a *Typographon* is megtörténik. Ilyenkor elalszik az olvasztóláng és az ólom kihűl. Tehát csak az ólom elhasználásának arányában kell a katlant utánaoltetni. Az öntőkészüléket is tisztán kell tartani. A szivattyúhengert és a szivattyú dugattyúját pedig időközönként tanácsos lekaparni. A korong hátsó oldala és az öntőszáj olajos törőronggyal gyakrabban megtörölendő, hogy oda ólom ne rakódhasson.

Lapunk szűk tere nem engedi meg, hogy valamennyi esetet felsoroljuk, de a gyakorlat maga is segítségünkre van. A fődolog, hogy spriccer esetén a gépszedő ne veszítse el nyugalmát. Ha valaki siet, kapkod, semmire se megy. Azután igyekezzen könnyen hozzáférni a baj helyéhez, különben helyrehozhatatlan kárt tehetünk a gépben. Ha a fröccs nagy és a matricák, az emelőtolattyú és öntőalak összetapadt, egykönnyen

Perlrott-Csaba Vilmos festőművész munkájából

elgörbül az első emelő sínje, a matricák és egyéb részek megrongálódhatnak, ha erőszakkal látunk a dologhoz. Az emelőfejet le kell csavarni és a szánt lenyomni, akkor a többi már könnyű, hiszen a gép negyedfordulatban áll. Így jobban hozzáférhet a gépszedő a csa-

varokhoz is. Hasonló az eljárás, ha ólom szorult az öntőkorong koszorúja és a korong szánja közé. Ha csavarhúzóval akarnók az ólmot kiszedni, megégethet-nők kezünket és talán mégsem érnenk célt; ha azon-

Perltrott-Csaba Vilmos festőművész munkáiból

ban a szán és koszorú között levő sorkiütőlemez vezetőtömbjét kivesszük, a baj elég hamar jövátható. Természetesen gondot kell rá fordítani, hogy a szétszedett részek pontosan kerüljenek vissza a maguk helyére.

Összetapadt matricák, ha veszély nélkül másképpen nem szedhetők szét, jobb rövid időre az olvasztótégelybe helyezni. Csakhamar leolvad róluk az ólom és kivesszük a matricákat. Bár ez nem válik a javukra, de erőszakos szétszedésük esetén még nagyobb kár esne rajtuk. Véső, kalapács, fogó gyógyíthatatlan sebeket ejthetnek a matricákon. Az öntőalakot különösen figyelemmel kell megtisztítani, nehogy megsérüljön.

A *Typograph* fröccseit is nagyjában az elmondott okok idézik elő. Az erős sort a gép nem önti ki, úgy-szintén egy elmés készülék segítségével a gyengét sem, dacára annak, hogy az utóbbi esetben az öntőszerkezet a matricasorhoz csapódik. A gyenge sor ugyanis nem tudja a szivattyút működésbe hozni és a katlan öntés nélkül távozik vissza nyugvóhelyére. A *Typographon* a fröccsök gyakoribbak, de nem olyan veszélyesek, mint a *Linotypénál*. Gyakori előidézője a túlmeleg, tehát hígabb, folyékonyabb ólom. Ezért az ólom hőségét a lángok csökkentésével kell szabályozni. Ha valamely matrica közvetlenül az öntés előtt ki-ugrik a sorból és az öntőszáj és matricasor közé fekvé,

hézagot teremt, akkor az ólom ezt a hézagot kitölti és telefröcsköli az öntőalakot, odatapasztja a kosarat az egybetapadt matricasorhoz és se ki, se be. Itt igazán vigyázni kell, hogy többet érjünk el ésszel, mint erővel. Türelemmel kell megszabadítani a géprészeket az ólomtól, különösen a matricák igényelnek nagy figyelmet.

A matricák kiugrása a matricák elhanyagolásának a következménye. A matricákat a spriccerek görbítik el és ha nem egyenesítik jól ki azokat, okozói lehet-nek a *Typograph*-gép legveszedelmesebb fröccseinek. Vannak kisebb, úgynevezett gyűrűfröccsök, amikor ugyanis egyszerre két kizárógyűrű esik, vagy az alsó nem esik és a felső igen. Mindezeket a bajokat könnyen el lehet hárítani, ami a mai drágaságnál különösen fontos. De ha már megtörtént, a fröccstől pontosan és türelemmel kell megtisztítani a gépet. Az ideges kapkodás itt is nagy bajokat idézhet elő. Ismertem szedőt, akinek gépén éveken át nem volt fröccs. Ez a gép jókarbantartása mellett a figyelmes munká-nak is tulajdonítható. Ha az egyik matrica eldől, a gépet hajtó áram egy pillanat alatt kikapcsolható és a fröccsnek elejét vettük. Ez azért is tanácsos, mert a gép egyes részeinek törése rendszeren a fröccsökkel kap-csolatban következik be. Tehát fő az éberség! H. S.

Új betűk és díszek

DOLMEN. (A J. G. Schelter & Giesecke betű-öntőde, Leipzig új betűje). A nálunk igen jó hírnévnek örvendő Schelter & Giesecke betűöntőde — melynek képviselőjét Fischer és Méri cég bírja (Budapest VII, Kazinczy u. 27) — az utóbbi hónapokban egész csomó új betűt és díszítést hozott piacra. Ezek közül egyelőre a *Dolmen* nevű betűt van módunkban bemut-atni olvasóinknak. Mellékleteink között helyeztük el a Schelter cég két pompásan sikerült mintaszedését, amelyeknek sorait a *Dolmen*-ből szedték, díszítése pe-dig a 1181. számú körzetesoportból való. — A *Dol-men*-betű szintén expresszionista jellegű betű s különös sajátossága, hogy amolyan kétlaki életű betű. Ezt a kifejezést betűkre még alig aplikálhattuk s magyarázata az, hogy a *Dolmen*-betű csupán kurrens betű s szedés-ben egész széles fejű tollal írt betűnek látszik; verzális szedésben viszont pregnánsan expresszionista jellegű. Jól tudjuk, hogy ez a betű nem fog zajos tetszést aratni a szakmai körökben, de nyomatékosan emlékez-tünk arra, hogy ilyen betűkkel is meg kell barátkozni, s nem kell okvetlenül kárhozatni azt a nyomdát, amelyik helyt ad betűparkjában ilyen típusoknak is. Elvégre gondoljunk csak a boldogult szeccszíós

K Ö N Y V K Ö T É S Z E T I

vásznak, grádli, moleskin, márványpapírok, színes borítópapírok és az összes könyvkötészeti anyagok kaphatók a FREUND-BARÁT-féle papírnagykereskedésben és gra-fikai szaküzlet Budapest V, Akadémia ucca 3. Tel.: 82-35

irányra, micsoda művészietlen és ízléstelen betűtípusok kerültek akkor széles körben használatba, anélkül, hogy ezen bárki megütközött volna. A mai vagy holnap-holnapután piacra kerülő expresszionista jellegű betűk és díszítőanyagok legalább művésziek és korszerűek.

Könyvekről

EGY KÉPES PETŐFI az, amivel Szilveszter éjszakáján mulatott e sorok írója. Talán a nyolcvanas években látott napvilágot és nincs megmondva, hogy kinél, mikor, mennyiért jelentették meg. Rajta van az akkori idők tucatnyomdai munkájának bélyege, a szürke, egyhangú nyomás, a rossz cinkográfia, a laza, szertehulló kötés — ki tudja még mi minden rossz. És az olvasót mégis felemelte, szelíd, ünnepi hangulatba ringatta a vánnyadt könyv. Mert a Petőfi-kötet névtelen illusztrátorai, akik itt szomorú, szegényes köntösben felvonultatták rajzaikat: Barabás, Mészöly, Zichy Mihály és még néhány akkori grafikus, a leggyönyörűbb lírát varázsolta oda rajzolójával az ötven krajcáros könyv lapjaira. Szinte érezni, hogyan váltja ki belőlük a Petőfi alföldi furulyaszava, bánatos, könnyes csárdaemlékeinek, vándorlásainak romantikája az önmaguk emlékeit; és e képek, melyek annyiunknak első Petőfirajongásával forrtak össze, a százéves Petőfi bölcsőjénél halk tűzzel kezdenek parázslani. Hiszen lehet, hogy a mostani tömeg-Petőfi- és luxus Petőfi-könyvek áradatában a hetvenes évek e mestereinek Petőfi-kiadványa végleg feledésbe merül, de azért mégis szép volna egy egyszerű és olcsó kiadásban közreadni Petőfit úgy, amint a régi magyar grafikusok sípján tovább rezegtek az ő édes, szép dalai.

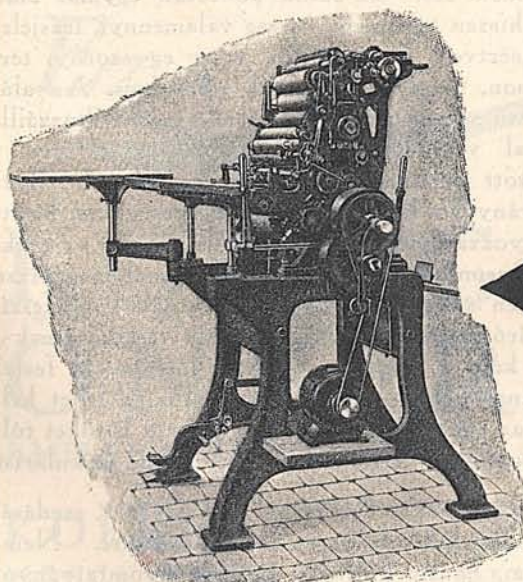
KEMPIS-KALENDÁRIUM. A Szent István Társulat 1923 évre formás kis kalendáriumot adott ki, melyet Kempis Tamásnak, a középkor nagy német

teológusának idézeteivel tett tartalmassá. E kalendárium díszét Jaschik Álmós rajzolta modern ízléssel, egyben archaikus díszítőkedvvel. Ez az apró zsebnaptár biztató kezdete a könyvművészet megbecsülésének.

Perlrott-Csaba Vilmos festőművész munkájából

Eddig ép a konzervatív részről nem helyeztek túlságosan nagy súlyt arra, hogy a könyvek művészi dísz nyerjenek, holott az élet rohanó áramlása közepette, mikor a régi szépségekből egyre lesodródik, kopik egy-egy darab, ép azoknak kellene szilárdan megállni, akik az élet más vonatkozásában konzerválni kívánják az elődök örökét. Ez azonban nem jelenti azt, mintha a

Merkantil és színes nyomásra

kis offsetsajtókat

24×34 cm papírnagyságra, 23×34 cm nyomófelülettel, azonnal szállíthatunk. * Könnyen kezelhető és áttekinthető gépek, melyeknek a teljesítménye elsőrangú. * Hajtórészükséglet egyhatódíóerő.

Barmen — W i c h l.

Stokes & Smith Co

keresztény érzéstartalmat csupán gótikus betűkkel lehetne kivetíteni. A könyv szépségei csorbíthatatlanul fennmaradtak volna jó öreg antikva betűkkel is, ami a könnyű olvashatóságot jelentékenyen elősegítette volna.

P PAULINI BÉLA MESEKÖNYVE. (*Gombóczi Kelemen, gyermekmesék. Írta és rajzolta Paulini Béla.*) A Kultúra kiadása. A könyv fedele valósággal ragyog, pompázik az üde színektől; mesészerű hangulat csapja meg a szemlélőt, még mielőtt betekintett volna a mesék birodalmába, melynek szuverén uralkodója, írója, rajzolója Paulini. E mesék gyerekek számára íródtak, de a felnőttek is érthetnek belőlük. A tarka-barka mesék, furcsa történetek mélyén komoly értelem rejtőzik, amely egyaránt szól mindenkinek, ki továbbtekint a fogható, kitapintható jelenségeknél. A rajzok természetesen tökéletesen egybefonódnak a szöveggel. Nem csoda, hisz ugyanaz a kéz rajzolta és írta, ugyanabban az agyban formálódtak valósággá az elgondolások. A Kultúra könyvkiadótársaság igazán szépen és gondosan bocsájtotta útra — a gyerekek kezébe Paulini Bélának ezt a meséskönyvét. B. A.

Szedéstechnika

P PONTOZOTT VAGY EGYÉB LÉNIÁKKAL EL-
látott szövegsoroknál, ha több ilyen és csak léniá-
ból álló sor következik egymásután, kizárólag arra kell
ügyelni, hogy a szövegrészhez hozzászedett léniák
egymástól távolsága egyenlő legyen. Például:

Rendelő neve:	12	Rendelő neve:	12
Foglalkozása:	12	Foglalkozása:	12
A rendelt áru:	7	A rendelt áru:	12
.....	6		12
Szállítandó:	11	Szállítandó:	12
Postacím:	12	Szállítandó:	12
.....	7	Postacím:	12

1. ábra (helytelen)

2. ábra (helyes)

Az első ábránál a sorok közötti beosztás egyformán 6 pont, még a 3-5. sorok között is, holott ezek közé a sorok közé annyit kellett volna beosztani, hogy az 1-2. sor léniái közötti távolságot megkaphassuk, amint azt a 2. példa mutatja.

P ÍRÓGÉPBETŰK. A kereskedők és ipari vállalatok tudvalevően rendszerint avval a szándékkal rendelik meg cirkulárisoknak és egyéb üzleti értesítéseknek gépbetűkkel való szedését, hogy üzletfeleikben azt a hitet keltsék, hogy a levelet csupán nekik írták, tehát nem tömegnyomtatvány. Ezt a szándékot kell szem előtt tartani a szedőnek és a nyomónak is. Mégis azt látjuk a nyomtatványok legtöbbször, hogy a szedő szigorúan a tipográfiai szabályok figyelembevételével szedte meg, a nyomó vagy gépmester pedig az egyengetésre fektet ugyanolyan nagy súlyt, mint a többi nyomtatvány egyengetésére. Ez tönkresilányítja a

Perlrott-Csaba Vilmos festőművész munkáiból

megrendelő minden megtévesztő szándékát. A szedő a megszólítást: T. C. szedje ugyanabból a gépírásból, mint a szöveg többi részét, ne húzzon be egy vagy több négyzettel, hanem betűszélességnyi kizárásokkal. Ne hajtsa ki a sorokat, se össze ne húzza, hanem tegye a fennmaradó kizárást a sor végére, úgy, mint azt a gépírásos leveleknél látjuk. Ha el kell választani, ne sokat teketóriázzunk. Elválaszthatunk így is: fe-le, legfi-nomabb stb. A betűk pontosan egymás alatt álljanak, hiszen egyforma vastag valamennyi, írásjeleket is beleértve. Vagy sűrűn, vagy egy sornyi térrel ritkítson, írógépen harmadik eset nincs. Az aláhúzást betűszélességnyi egymásmellé szedett hozzáálló vonalakkal végezze, ha nincsen kizárólag erre a célra öntött anyaga. A gépmester, akinek ilyen nyomtatványokat kell egyengetnie, helyesen teszi, ha áttanulmányozza az írógépen írt leveleket, hogy az ezekkel való hasonlatosságot az egyengetésnél megőrizze. Egyenlőtlen árnyékolás, selyemszövetnek közbefeszítése az írógép festékszalagjával való festékezésnek a látszatát kelti a laikusban. Ezt a látszatot a festék árnyalatának helyes megválasztásával is fel lehet keltetni. Ha az egyengetés különleges volta a betűket túlságosan koptatná, ütessük le a levelet vagy cirkulárist.

P IDEGENNYELVŰ NYOMTATVÁNYOK szedésénél ügyeljünk az idegen ékezetű betűkre. Nemcsak hazai, hanem külföldi eredetű nyomtatványokon is láttam, hogy az ékezeteket a kurrensbetűkre

a betű felső vagy alsó húsának lefaragása nélkül szedték rá. Ez helytelen, ízléstelen és feltétlenül kerülendő. Ugyanez áll a verzálbetűk ékezeire is; oly betűfajtánál, melynek verzálisai az egységes betűvonalba való beállítás következtében 1–3 pontos hússal bírnak. sennélfogva a rászedett ékezet nem feküdhet rá a betűre.

Nyomtatástechnika

A FEKETE FESTÉK FÉNYE. Községes fekete festékek száradás után rendszerint nem fénylenek, hanem tompa, szürkés színt mutatnak. Ellenben jobb akcidensfestékek a nyomtatványnak mély, gyenge (matt) színt kölcsönöznek, ami jó benyomást kelt a szemlélőre. Különösen posta- és simított papirosra kívánatos a nyomtatás gyenge fényessége és mély, intenzív feketesége. Ezért ajánlatos, hogy azok a nyomdák, amelyek csupán egyféle festéket használnak összes nyomtatványaikhoz, ilyen esetekben egy kevés milorikéket keverjenek a fekete festékekhez. Ennek a nyomtatástechnikában annyira értékes festékek az a tulajdonsága, hogy a fekete festékekhez mérsékelten hozzáadva, annak mély színt, szelíd fényt kölcsönöz és elősegíti a gyors száradást anélkül, hogy egyéb pótlószert kelljen hozzákeverni.

EGYENGETÉS ALULRÓL. Nyomandó formák egyengetésénél elsősorban a nyomóhengeren való egyengetés jöhet tekintetbe. De figyelembe veendő a szedésformának alulról való egyengetése is, ha túlságosan alacsonyan álló sorok, rovatok vannak a formában, amint azt a kliséknél tesszük. Ilyen alacsonyan álló részeknek felülről való egyengetése nagy kárt tesz a magasabban álló és kevésbé elhasznált környező anyagban, mert erre olyan erős nyomást gyakorol, hogy csakhamar az előbbi anyag sorsára jut. A gépmester tehát gondoskodjék róla, hogy megfelelő kartoncsíkok

álljanak rendelkezésére, amelyekkel szükség esetén rögtön segíthet magán. Kevés gyakorlattal ez a munka nem fog nehézséggel járni, s eredményes lesz.

Feljegyzések

JUBILEUMOK. *Weinfeld Simon* kollégánk az elmúlt hónapban érte el nyomdaipari működésének ötvenéves jubileumát, amely alkalomból az *Engel S. Zsigmond* könyvnyomda szép ünneplésben részesítette a jubilánst. Az elhangzott üdvözlőbeszédekben kifejezésre juttatott kollégális szeretet mélyen meghatotta az ünnepeltet, akit mi is meleg szeretettel köszöntünk. — Ügyszólván családi körben ünnepelték Nyiregyházán *Csizák József* munkaadót és *Heiszler Jenő*, *Schmiedt Mihály* szaktársakat abból az alkalomból, hogy huszonöt éve nyomdászok. Főnökök és munkások kellemes órákat töltöttek együtt, teljes harmóniában, kikapcsolódva néhány órára a mindennapi élet küzdelmeiből és gondjaiból. Az ünnepelték fogadják a mi szerencsekívánatainkat és üdvözlőnk is.

Szakoktatás

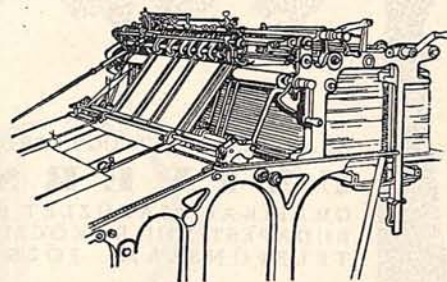
A KORREKTOROK KÖRE egyetemben a Hírlapszedők Körével, nagy sikerrel folytatja előadásainak rendezését. Ezúttal olyan előadásokról adunk rövid jelentést, amelyek nem szorosan vett szakfejlesztők, de szükségesek voltak ahhoz, hogy a hallgatók ismeretkörét kitágítsák és adott esetben a tárgyalt kérdésekben is jobban eligazodhassanak. — *Gelléri Mihály* veterán kollégánk múlt hó 17-én Mikszáth Kálmánról tartott érdekes előadást, amellyel kapcsolatban hűséges képet nyújtott a félszázaddal ezelőtti vidéki újságtechnikáról, amikor még — ha

Ez a

KOENIG-FÉLE
ÖNBERAKÓ

AMELYBŐL EGYES CÉGEKNÉL 20, 24 ÉS 30 DRB VAN ÁLLANDÓAN ÜZEMBEN

KOENIG'S BOGENANLEGER
MASCHINENFABRIK, BERLIN GRÜNEWALD

KÉPVISELET
ÁTADÓ!!!

hellett —, a lapszedő is odaállt a gyorsajtó kerekéhez, hogy a lap minél hamarabb kint legyen az utcán. Mikszáthról magáról sok olyan intím adattal szolgált, melyek ezt a nagy íróat olyan oldaláról is megismertették, amely írói értékét még jobban növeli. Gelléri, aki mint ujságszedő sok éven keresztül együtt dolgozott Mikszáthtal, nagy szeretettel és kegyeletes érzéssel foglalkozott tárgyával. — Utána *Schulmann Ignác*, a Korrektorkör elnöke Gárdonyi Géza irodalmi működéséről beszélt. Az előadáson meglátszott, hogy az előadó alaposan ismeri a nemrég elhunyt író igazi magyar humorral teli sajátos irodalmi munkásságát. — *Rácz Gyula* tanár január hó 14-én tartott rendkívül értékes előadást a jövő technikájáról. A tudomány minden oldalára kiterjedő előadást nagy élvezettel hallgatták. Vetített képekkel még érthetőbbé tette népies modorban tartott előadását, melynek során kifejtette, hogyan fogja a jövő technikája pótolni a kifogyó kőszentet a víz, a napsugár, a szél, a földgáz és a föld mélyében levő hőség teremtő ereje. Az előadások mind nagyon tanulságosak voltak. h.

Kritika

ÚJÉVI ÜDVÖZLŐLAPOKRA kiírt pályázatunk — sajnos — nem hozta meg azt az eredményt, amit remélünk. A tavalyi, viszonylag elég szépségű és nívójú újévi kártyákkal szemben ez idén kevés és meglehetősen gyenge kompozíciójú lapot kaptunk. Újévi lapokat küldtek be pályázatunkra a következő kollégák: ifjabb Csöngey Ferenc (szedés) és Kőműves József (nyomás), Győr, — Ditrichstein Győző, Pécs, — Hubert Adolf, Athenaeum, — Karsay László és Pollák Mózes, Cluj-Kolozsvár, — Klein Dezső és Szabó Endre, Globus rt., — Kaufmann Mátyás és Komlóssy Imre, Szekszárd, — Kolozsvári Károly és Szabó Endre, Globus rt., — Katona Gyula és Patkó Imre, Debrecen, — Lombár László és Szabó Endre, Globus rt., — Malatinszky Lajos és Kruchio István, Gyoma, — Nagy P. István, Gyula, — Ostor Lajos és Jurenko Emil, Révai rt., — Puzsér Lajos, Hollóssy és Ács-nyomda (3-féle), — Pogácsnik Albin és Szentner Flóris, ifj. Kellner E.-nyomda

AKAR VÁSÁROLNI? ÚGY FORDULJON AZ
UNIVERSAL
GRAFIKAI SZAKÜZLET R. T.-HOZ
BUDAPEST VIII. RÁKÓCZI TÉR 2. SZ.
TELEFÓNSZÁM: JÓZSEF 48-12.

ÁTNYOMÓPAPIROKOK,
száraz és nedves, transzparencspapír, Aufsteckkarton és az
összes litográfiai cikkek kaphatók a FREUND-BARÁT-
féle papírnagykereskedésben és grafikai szaküzletben
Budapest V, Akadémia ucca 3. Telefón: 82-35.

(4-féle). — Polgár József, Győr (2-féle), — Spitz Adolf és Hofbauer Károly, Pester Lloyd-nyomda (2-féle), — Szalay Sándor és Matók István, Kaposvár, — Stern Vidor, Pápa, — Strébely Gusztáv és Lehota Pál, Debrecen (5-féle), — Somogyi Pál, Szeged, — Ury Miklós, Gyula — Weintraub Jenő, Neuwald Illés utódai nyomda, — Weinberger Andor, Tata. — Pályázaton kívül kaptunk még újévi üdvözlőlapot Brezniczky József, Dukai Károly, Fekete Géza, Kun Mihály, Lackenbach Artur, Ladnig János és Prüner Arnold kollégáktól. A lapok túlnyomó része szedés, egyik-másik lino- vagy ólommetsszel kombinálva. Mint már fentebb is említettük: szedésbeli kompozíció dolgában — alig egy-kettő kivételével — gyenge munkákkal állunk szemben, részletes bírálattól ez alkalommal el is kell tekintenünk, leginkább azért, mert kritikákat az egyes pályamunkák bemutatásával tudnók csak értékesíteni; ennek költséges volta azonban ezt lehetetlenné teszi. Sokkal magasabb nívót mutatnak a pályázaton kívül beküldött lapok, melyek kompozíció és nyomás tekintetében egyaránt jók. — A pályázaton résztvevő pályamunkák közül az első (500 K) díjat a *Somogyi Pál* (Szeged, Délmagyarország-nyomda), a második (300 K) díjat a *Klein Dezső és Szabó Endre* (Globus-nyomda rt.), a harmadik (200 K) díjat pedig a *Malatinszky Lajos és Kruchio István* (Gyoma, Kner-nyomda) által készített lapoknak ítéltük oda.

GYÖRÖBÖL ifj. Csöngey Ferenc és Fekete Pál kollégáink küldték be munkáik javát, illusztrálásul annak, milyen irányban haladtak éveken át s milyen mértékben értették meg a most már szélteben-hosszában használt elevenebb liktetésű szedésmodort. A haladás — mindkét kollégámat és képességüket régebb időkől, boldogabb korszakból ismerem — szembeszökően szép s ami leginkább örömmel tölt el, az az a fegyelmezettség, amellyel ellent tudnak állani a tetőzés első időszakában megnyilvánuló fékezetlen görbítési — helyesebben: össze-visszagörbítő — vágnak. A hajlított sorokat gyakran, de izlésesen alkalmazták. Összintén örülök ilyen munkáknak, mert ezek dokumentálják, hogy magvető munkánk egészséges és termékeny talajra talált s gyümölcse is egészséges. W.

AARADRÓL Reismann Samu nyomdája küldte be üzletátvételi körlevelét. Hosszú idő óta ez az első nyomtatvány Erdélyből, amely valósággal kellemesen lepi meg a szép nyomtatványt kedvelő szakembert. Az előttem fekvő nyomtatvány, szedésbeli kivitele még a régi iparművészeti stílusra emlékeztet szigorúan négyzetesített sorfoltjaival. Nem is ez, ami kellemesen érint, hanem a nyomtatvány szedéséhez felhasznált új anyagok: a Stempel-féle Bravour-betű és díszítőanyag. Ez bizony novum erdélyi sajtótermékeken, mert ottani kollégáink túlnyomó része még ma is a régi, 10—15 év előtti modern írással, következésképpen igen kopott betűkkel kénytelen dolgozni. A háromszínben készült körlevél igen gondos munka s azt a reményt kelti bennünk, hogy Aradról ezentúl nívósabb dolgokat fogunk kapni. A szedésbeli stílusváltást mindenesetre figyelmébe ajánljuk ottani kollégáinknak, mert meg vagyunk róla győződve, hogy a rendelkezésre álló új betűkészletüket a ma divatos irányban is tudják kellőképpen érvényre juttatni. W.

Szakirodalom

LÖWY SALAMON KÖNYVE. A Nyomda- és Rokonipar múlt évi számában egy igen hosszú értekezés jelent meg folytatásokban Löwy Salamonnak, a Főnökegyesület volt titkárának tollából. A címe: *A könyvnyomdai munkáértékek elemei, és a nyomdai kalkuláció útvesztőjében pompás irányítónak szolgál.* A cikket Löwy most saját kiadásában különlenyomatban is megjelentette nagy öröme azoknak a tanulmánygyőzteseknek, akik a kalkulációban is ki akarják magukat képezni.

GRAFIČKA REVIIJA. Lapunk legutóbbi számában már jeleztük, hogy a jugoszláv nyomdászegyesület a fenti címmel szaklapot fog kiadni. Első száma a folyóiratnak megjelent. A

Róza

S Z Ü C S // P E L Z E // F O U R R U R E S // F U R S // P E L L I C C E

Sürgőnycim
„RÓZSAPELZ”
Telegr.-Adresse
Tel. 76-50.

Budapest, 192
IV., VÁCZI-UTCA 6.
KRISTÓF-TÉR SÁROK.

Róza

S Z Ü C S // P E L Z E // F O U R R U R E S // F U R S // P E L L I C C E

BUDAPEST, IV, VÁCI-UTCA 6

KRISTÓF-TÉR SÁROK

SÜRGŐNYCIM

„RÓZSAPELZ”

TELEGR.-ADRESSE

TELEFON SZ. 76-50.

A MAGYAR GRAFIKA MELLÉKLETE
KÉSZÜLT
A MINERVA NYOMDA MŰINTÉZETÉBEN

S C H R I F T G I E S S E R E I

D. STEMPEL · AKT · GES.

Frankfurt a. M. Leipzig / Wien
Budapest

M E S S I N G L I N I E N F A B R I K

Holztypen- und Holzgeräte-Fabrik
Galvanoplastik / Chemigraph. Anstalt
Handsatztypen genau passend zu allen
Schriften der Mergenthaler Setzmaschine

Z W E I G G I E S S E R E I

I. UNGAR. SCHRIFTGIESSEREI

B U D A P E S T * D E S S E W F F Y G A S S E 3 2

EINE NEUE SCHRIFT
VON HERVORRAGENDER QUALITÄT
IST UNSERE

EHMCKE-MEDIAEVAL

UND MEDIAEVAL-KURSIV

Für Bücher und Drucksachen jeder Art gleich gut geeignet

*

*

*

SCHRIFTGIESSEREI D + STEMPEL + AG

Ehmcke-Mediaeval und Schmuck

Die klassisch schönen alten Schriften der Offizin W. Drugulin/
die Meisterwerke der Stempelschneidekunst/ sind im Besitz der

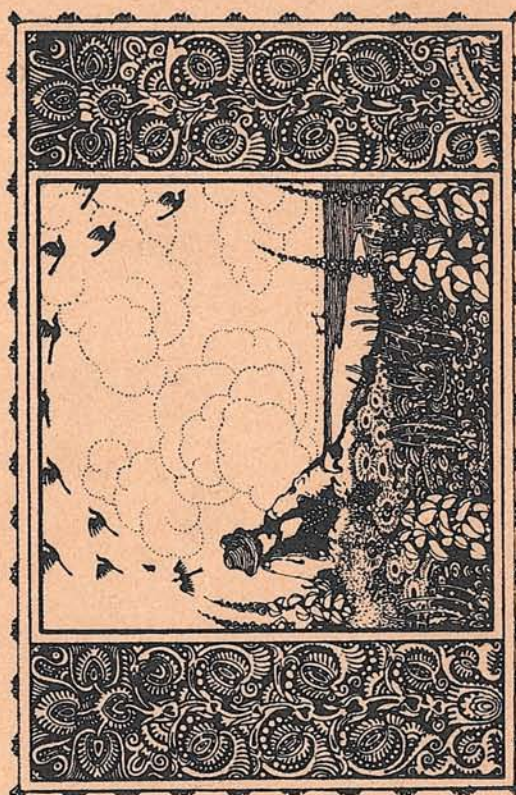
SCHRIFTGIESSEREI

D · STEMPEL · AG

*und werden ohne Eingriff in die Schönheit des alten Schnittes aus den
Originalmatern gegossen und in den Handel gebracht.*

Janson-Antiqua und Rheinsberg - Schmuck

lap tartalmáról — horvát nyelven jelenvén meg — nem nyilatkozhatunk. Technikai kiviteléről csak jót írhatunk. Nem újszerű, de tisztességes tipográfus munka a füzet, melynek öt melléklete a bécsi tipográfia tanításainak követésére enged következtetni. A lap ára egy évre 50 dinár, egyes szám ára 5 dinár. Megrendelhető Zagreb, Primorska ulica 2. sz. alatt. W.

A DEUTSCHER BUCH- UND STEINDRUCKER mult évi karácsonyi száma terjedelem dolgában messze mögöttemarad a korábbi karácsonyi számoknak, azonban szakirodalmi és technikai szempontból csak olyan értékes, mint vasikos elődei. Számos magvas szakdolgozata közül kiemeljük William Gamble (London) cikkét, mely az offset- és rotációs mélynyomásnak a könyvnyomtatásra való hatását tárgyalja és ez utóbbinak alapjaiban való átalakulását jövendőli meg. Mellékletei közül legfrappánsabbban hat a hamburgi Broschek & Co. cég sokszínű mélynyomata, mely az első ezzel az eljárással készült melléklet. A melléklet háromszínű természetutáni felvétel alapján készült dr. Miethe tanár eljárása szerint. Derék lapársunk időközönként füzetbe foglalva adja közre szakmánk egy-egy ágazatára vonatkozó cikkeit. Így kiadta legutóbb a mélynyomásra vonatkozó tudnivalókat, most pedig az offsetnyomást ismerteti igen érdekesen és tartalmasan egyik külön számában. *Offset 1922.* a címe e füzetnek és szerkesztője dr. Albert, a bécsi Lehr- und Versuchsanstalt tanára. A füzet az offsetnyomás fejlődését és mai állását ismerteti, leírja a legjobban bevált gépeket és átnyomóeljárásokat. Igen érdekes cikk számol be az offsetnyomáshoz előforduló nehézségekkel és aka-

dályokkal, hasznos tanácsokat adván azok elkerülésére. A Deutscher Buch- und Steindrucker fent ismertetett karácsonyi számának ára 400 márka, ugyanennyibe kerül az offset-különlenyomat is. A pénz előzetes beküldése ellenében megküldi lapársunk kiadója: Berlin SW. 61, Teltower Strasse 32.

A MAGYAR HELYESÍRÁSRÓL. Dr. Balassa József tanár úr tollából lapunk mult évi november és december havi számaiban megjelent értekezést különlenyomatban is kiadtuk a Magyar Grafika Könyvtára 1. füzeteként. A kétíves füzet megrendelhető lapkezelőinknél vagy kiadóhivatalunkban (VI. Aradi ucca 8). Vidékről a füzet árának és a portóköltségnek előzetes beküldését kérjük.

A SLOVENSÁ GRAFIKA II. évfolyamának 10—11. számát kaptuk meg a napokban. Lapársunk eme száma már Pozsonyban készült a Szlovenszkoí Grafikai Munkások Egyesületének kiadásában jelent meg. Felelős szerkesztője Werner Jenő gépmester kollégánk. A lap mai formájában lényegesen nívósabb, mint volt, amikor Rózsahegyen jelent meg. Cikkei — magyar és szlovák nyelven jelenik meg — is tartalmasabbak, de — véleményünk szerint — nem volna szabad egyetlen számban csupa olyan kezdő szedőknek való olvasmányokkal jönni, mint a kompresszsedés és az írógépbetűkből való szedés. Jól ismerjük kollégáink lélektanát, a magasabbrendű tudnivalókat szívesebben olvassák még az esetben is, ha a gyakorlati életben vajmi kevés hasznát is veszik az ily cikkek közléseinek, ellenben megmosolyogják a »naiv« dolgozatokat, mondván: »ezt mindenki

**DRESDENER
SCHNELLPRESSENFABRIK
A-G
COSWIG I. SA.**

GYÁRTJA A PLANÉTA-GYORSSAJTÓKAT
ÉS TEGELYNOMÓ-GÉPEKET, KÉPVISELI
MAGYARORSZÁG ÉS AZ UTÓD-
ÁLLAMOK RÉSZÉRE A

FREUND-BARÁT-FÉLE
PAPÍRNAGYKERESKEDES ÉS
GRAFIKAI SZAKÜZLET BUDAPEST,
V. AKADÉMIA UCCA 3. TELEFÓN 82-35

**JÓZSEF
48-12**

HÍVJA FEL EZT A SZÁMOT, HA JÓ
FESTÉKET
(SZÍNESET, VAGY FEKETÉT) AKAR VENN

UNIVERSAL
GRAFIKAI SZAKÜZLET RT
BUDAPEST, RÁKÓCZI TÉR 2
BEJÁRAT: SALÉTHOM UCCA

Tanzer Miksa grafikai szaküzlet
BUDAPEST VII, AKÁCFA UCCA 50. SZÁM. TELEFÓN JÓZSEF 106-31

PUSZTAFI ZSIGMOND **RÓNA ÉS PUSZTAFI**

GRAFIKAI SZAK-
ÜZLET BUDAPEST
V. KER., TÁTRA
UCCA 6. SZÁM

GRAFIKAI GÉPEK
ÉS SZERELVÉNYEK
GYÁRA BUDAPEST
III. BÉCSI UT 42. SZ.

TELEFÓNSZÁM 31-43 ★ TELEFÓNSZÁM 54-48

tudja, minek erről írni? Ez a gondolatmenet helytelen ugyan, de mégsem lehet figyelmen kívül hagyni, s jó szaklapot csak úgy lehet nivóssá tenni, ha a mesterszedés, színesnyomatás köréből is gyakorlati értékű útmutatásokat közöl. A *Slovenská Grafika* ezen kettős számához két jól sikerült melléklet is van csatolva.

Lapunk jelen számához

a szokástól eltérően, házilag előállított szedés-nyomáspélda mellékleteket nem csatolunk, miután az e számba illesztett nagyszámú és nagyterjedelmű illusztrációk költsége túlságosan megterhelte a havi költségelőirányzatunkat. Emé — eddig elő nem fordult — eljárásunk főként abban leli magyarázatát, hogy ezen számunkat *Petőfi-számként* jelentetjük meg, a nyomdaipart eltető és naggyá fejlesztő sajtószabadság lánglelkű hőseinek emlékeztérére. A következő számban ismét folytatjuk a gyakorlati szedéspéldák rendszeres bemutatását. — Az e havi számbhoz csatoljuk a karácsonyi számból rajtunk kívül álló okokból kimaradt mellékleteket és pedig: 1. a *J. G. Schelter & Giesecke* leipzig-i betűöntőde cég (képviseli *Fischer és Méri* cég, VII. Kazinczi ucca 27) két mintaszédése, amelyekhez a cég mostani újdonságait: a *Dolmen* betűt és az 1881. számú díszítménycsoportot használták fel. Ezt a pompásan sikerült mellékletet Schelterék házi nyomdájában nyomták a *Papierfabrik Zerkall bei Düren, Renker & Söhne* cég (képviseli *Glück Samu*, V. Vécsey ucca 3—5) merített papirosára. Az alátét-papír is ezen cég merített fedélpapirosa. — 2. mellékletünk a *Schriftgiesserei D. Stempel A.-G.* frankfurti betűöntőde cég (képviseli a vele érdekközösségben levő *Első Magyar Betűöntőde Rt.*, VI. Dessewffy ucca 32). kétoldalas műlapja, amely a cég újdonságait: a *Ratio-Latint*, *Janson-antikvát*, *Ehmcke-mediaevált* és a *Rheinsberg-díszeket* mutatja be. Ezekről legközelebb részletesebben is fogunk írni. — 3. mellékletünk *Rózsa szücs* cég levélpapírja és cégjegye, amely a *Minerva nyomdai műintézet* jól sikerült munkája. Mindkettőt a cég birtokába, *Gábor Ernő* tervezte. — E három mellékleten kívül csatoljuk *Jaschik Álmós* két lapra nyomtatott nyolc illusztrációját *Petőfi* különböző költeményeihez. — 6. mellékletünket a *Kultura Nyomda Rt.* volt szíves rendelkezésünkre bocsátani. E melléklet *Paulini Béla* mesekönyvének fedőlapja, melyet maga a szerző rajzolt. — Meg kell emlékeznünk ez alkalommal arról is, hogy a *Petőfi-centennáriumnal* kapcsolatos illusztrációkat túlnyomó részben az *Ernst-Múzeum* bocsátotta lekötőlemez szívellességgel rendelkezésünkre, amelyért helyütt is hálás köszönetet mondunk. Ugyancsak hálával kell megemlékeznünk a *Szépművészeti Múzeum* igazgatóságáról, amiért a reprodukáló eljárásokat ismertető cikkünkhöz készített reprodukciók eredetijeit készséggel rendelkezésünkre bocsátotta.

Kiadó *Biró Miklós*. Felelős szerkesztő *Wanko Vilmos*. Nyomatja a „Globus” Nyomdai Műintézet Részvénytársaság, VI. Aradi ucca 8. szám, a *Gebrüder Schmidt* 1-es számú ábrafestékével. A kliséket a *Sokszorosítóipar* szállította

SAJÁT ÉRDEKÉBEN

kérjen ajánlatot, ha

GÉPET BETÜT FESTÉKET

vagy
felszerelési
cikkeket akar
vásárolni, az

UNIVERSAL
GRAFIKAI SZAKÜZLET RT-től

Budapest, VIII
Rákóczi tér 2
(Salétrom u. sarok)

Schnellpressen-
fabrik Frankfurt a./M.
(Albert und Cie Akt.-Ges.)
vezérképviselete. Az Első
Magyar Betűöntőde Rt.-t
és a Schriftgiesserei
D. Stempel Akt.-Ges.
vezérképviselete
Magyarország és a
Balkán-államok
részeire. * Dr.
Gustav Wiede
Berlin-gyárt-
mányainak
raktára.

A legjobb festéket szállítja a világhírű

Kast és Ehinger

nyomdafestékgyár hazai fióktelepe
Budapest IV. Ferenciek tere 4
Telefón: 46-08. Gyárak: Wien, Stuttgart
és Newyork. Különleges festékek három- és
négyzínnyomáshoz. Állandóan nagy raktárt
tart elsőrendű fekete és színes festékekből

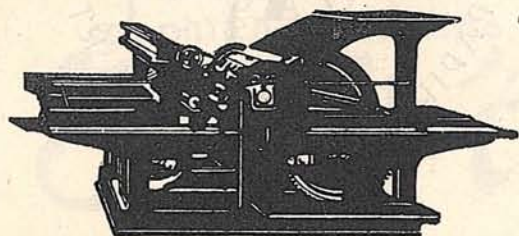
HORVÁT LAJOS GRAFIKAI SZAKÜZLETE R-T BUDAPEST

Szállít azonnal raktárról teljes
KÖNYVNYOMDAI, KÖNYOMDAI,
KÖNYVKÖTÉSZETI, DOBOZGYÁRI
berendezéseket és mindenmely szerelvényeket
Gépek javítása szavatosság mellett

IRODA ÉS RAKTÁR: VII. ARÉNA ÚT 80
TELEFÓN: JÓZSEF 32-03
GYÁRTELEP: III. FÉNYES ELEK UCCA 4
TELEFÓN 121-38

ALAPÍTVÁ 1910. ÉVBEN

BOHN & HERBER
würzburgi gyorsajtógyár és vasöntőde
magyarországi vezérképviselője

**KLEIN
ERNŐ**
GRAFIKAI
GÉPEK ÉS SZERELVÉNYEK
GYÁRA
BUDAPEST
VII. ISTVÁN ÚT
4

Gyorsajtók, rotációs gépek és a rokonszakmabeli gépeknek teljes javítását és szerelését vállalom. / Gyárt: golyós csapágy rendszerű amerikai tégelysajtót, kerekcsapágyos, lemezollót, perforálót, kézi- és lábajtót, sarokgömbölyítőt, stokprést, továbbá tollvonalzógépet 100—120 cm. nagyságban. / Állandóan raktáron új és használt szakmabeli gépek. Autogénhegesztés. / Használt szakmabeli gépeket vesz és becsereél. / Vidéken és bármely területen gépszereléseket vállal és pontosan eszközöl.

TELEFÓN JÓZSEF 72-39

**KŐ- ÉS KÖNYVNYOMDÁK
RÉSZÉRE**

FESTÉK

RAKTÁRRÓL
AZONNAL
SZÁLLÍT

GEBR. SCHMIDT G. M. B. H.
FRANKFURT A/M. ÉS BERLIN FESTÉK-
GYÁRÁNAK MAGYARORSZÁGI ÉS AZ
UTÓDÁLLAMOK VEZÉRKÉPVEISELETE

FREUND-BARÁT-FÉLE

PAPIRNAGYKERESKEDÉS ÉS
GRAFIKAI SZAKÜZLET

BUDAPEST V, AKADEMIA UCCA 3
TELEFONSZÁM 82-35

MINDENMÉLY KŐ- ÉS KÖNYVNYOMDAI,
KÖNYVKÖTÉSZETI, VALAMINT ÜZEMI
ÉS BERENDEZÉSI CIKKEK RAKTÁRA

Szállítunk **R**aktárról
görgő- és vasúti-rendszerű
gyorssajtókat
tégelysajtókat, könyvnyom-
dai kézsajtókat, papírvágó-
gépeket, lemezollókat stb.
Vállalunk bármely szakmába
vágó gépjavítást és szerelést.

WÖRNER J. ÉS TÁRSA
GÉPGYÁR RT
BUDAPEST V. VÁCI ÚT 48

BUDAPEST, BÁLVÁNY UCCA 15
H
(**A**)
(**Y**)
HAYNALD
(**A**)
(**L**)
D
PAPIRKERESKEDELMI RT

ÁLLANDÓ
RAKTÁR MINDEN-
FÉLE NYOMÓ-, ÍRÓ-,
CSOMAGOLÓPAPÍROKBAN
ÉS LEMEZEKBE. BANKPOSTA-
ÉS BORÍTÓPAPÍROK KÜLÖNLEGESSÉGE
H. H. ULLSTEIN, LEIPZIG
ÉS EGYÉB NÉMET GYÁRAK
MAGYARORSZÁGI KÉPVISELETE
TELEFÓNSZÁM: 45-33

W I E R T I E S I I = A I L A I D A I R

LEVÉLBORÍTÉK-ÉS
PAPIRNEMÜGYÁR
KÉSZÍT:
MAPPÁKAT ÉS
DÍSZLEVÉLPAPÍROKAT
BUDAPEST-IV, FŐVÁM-TÉIR-4
GYÁR: IV, MOLNÁR-UTCA-33

GRAFIKAI SZAKÜZLET

Fachgeschäft der
graphischen Branche
Zürich
5 Treichlerstraße
Tel. Nottingen
6390

A LEGJOBB BESZERZÉSI FORRÁS

Raktáron tart mindennemű papírminőségeket

HARTMANN VILMOS
PAPÍRKERESKEDELMI
RÉSZVÉNYTÁRSASÁG

BUDAPEST VI, EÖTVÖS UCCA 9

Képviseletek:

Leykam-Josefsthali Rt.

Rózsafügyi Celluloze- és Papírgyár Rt.

Heinrichsthal Papírgyári Rt.

Roeder Gusztáv és Társa

Pitteni Papírgyár Rt.

RENDELÉSEKNÉL HIVATKOZZUNK MINDIG A MAGYAR GRAFIKÁRA

GRAFIKAI TEXTILKELLÉKEK

KÖNYVBORÍTÓVÁSZON ÉS PAPIROS

NAGYBAN ÉS KICSINYBEN
RAKTÁRROL AZONNAL

MOSKOVICS EMIL
MECHANIKAI SZÖVŐGYÁR

BUDAPEST

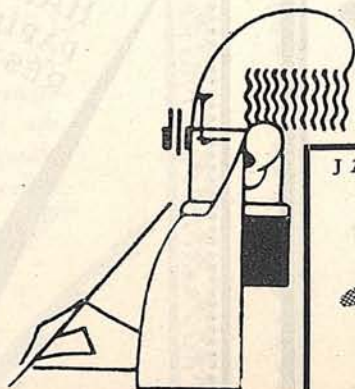
IRODA: V, KLOTILD-UCCA 22
TELEFON: 2-23, 165-25, 191-34

Chiffon
Chirting
Moleskin
Kanavász
Lenvászon
Fűzőszalag
Fűzőszövet
Kasírvászon
Chagrinvászon
Kalikó (angol) vászon
Zsávoly (gradl) vászon stb.

Alátétfilc
Gépszalag
Rotációsfilc
Batikelőzők
Moiréepapír
Bőrutáncatok
Kalikóutáncat
Chagrinpapírok
Fantáziapapírok
Márványpapírok
Hengertörőfianel stb.

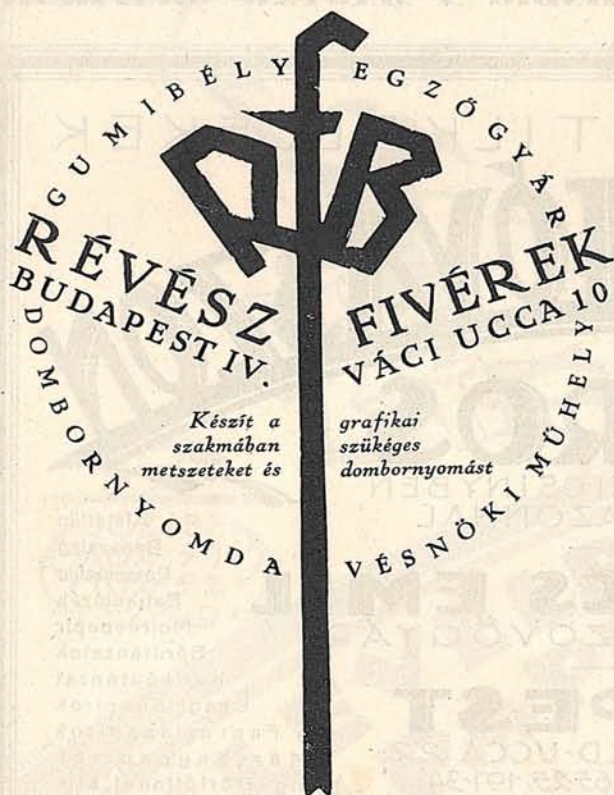
SAJÁT ÉRDEKÉBEN

M Á R
M O S T
K Ö S S E
L E

AZ 1924. ÉVI NAPTÁRSZÜKSÉGLETÉT.
NAPTÁRAK, NOTESZEK, ÍRÓMAPPÁK
ÉS ÍRÓALJZATOK, DOMBORNOMÁSÚ
PLAKÁTOK, REKLÁMCIKKEK, BRONZ-
UTÁNZATÚ PLAKETTEK STB. EGY-
SZERÜBB ÉS FINOMABB KIVITELBEN

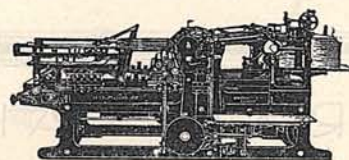
DÖRNER ÉS HEIMBERG PAPÍRÁRÚ- ÉS REKLÁMCIKKGYÁR RT.
BUDAPEST V. KERÜLET, SZIGET UCCA 38 (POZSONYI ÚT 4/B) TELEFÓN 32-63

Készít a
szakmában
metszeteket és

grafikai
szükséges
dombornomást

TELEFÓNHÍVÓ 37-09

I. G. Schelter & Giesecke

betűöntőde
vésnöki műintézet
gépgyár
klisékészítő műintézet
Leipzig

Készítünk betűket, díszítő- és rézlénia-anyagot
nyomdák és könyvkötők részére,
dombor- és arannyomáshoz való véseteket,
plakátbetűket, valamint kereteket fából és fémből,
vonalas, tónusos és többszínnyomáshoz való kliséket,
réznyomatokhoz dűcokat,
a dobozgártáshoz való mindennemű
szükségleti cikkeket,
továbbá kéttűrás nyomógépeket,
tégelynyomósajtókat és
számozókészülékeket

*

Fischer és Méri, Budapest
VII, Kazinczy ucca 27, II/24

Telefónszám 110-45 és 176-76

Azonalszállít
tömöntődek részére garantált összetételű

BETŰFÉMET

ólmot, angolont és antimont napi áron
Betűfém-hulladékot, fémszalakot és
fémhamut legelőnyösebb napi
áron vásárol. Szedőgéppel
gyakorlatilag gondosan ki-
próbált speciális össze-
tételben gyárt, rak-
tárról bármily
mennyiségben
azonnal
szállít

Magyar Ólomárúgyár
és Fémkereskedelmi RT
BUDAPEST VI. FORGÁCH UCCA 4

ELSŐ MAGYAR BETŰÖNTŐDE RT.

BUDAPEST
VI. DESSEWFFY-UTCA 32.
TELEFON 23-70

Érdekközösségben
a Schriftgiesserei D. Stempel A.-G.
Frankfurt a.M. Céggel

Sima és mintázott rézléniák. Teljes
nyomdaiberendezések. A linotype
szedőgépek befűvelegyező
vágású befűk kézi szedésre
magyar, német, lengyel,
horvát, román, bolgár,
tót, szerb és görög
szedéshez

DIVATOS SZÖVEG- ÉS CÍMBETŰK

TELEFÓN
82-35
SZÁM

STEYRERMÜHL
PAPÍRGYÁR MAGYARORSZÁGI VEZÉRKÉPVISELETE

SÜRGÖNY
FEBARÁT
BUDAPEST

MINDENNEMŰ

ÍRÓ-, NYOMÓ. ÉS

CSOMAGOLÓ.

PAPIROST

RAKTÁRRÓL SZÁLLÍT A

FREUND-BARÁT-FÉLE

PAPÍRNAGYKERESKEDÉS ÉS GRAFIKAI SZAKÜZLET

BUDAPEST V. AKADEMIA UCCA 3. SZÁM

KÜLÖNLEGESSÉGEK MŰNYOMÓ-, RAJZ-, PAUZ-, PERGAMENTPÓTLÓ-PAPÍRBAN ÉS KARTONBAN

HANS WUNDER

G. m. b. H., Berlin-Wilhelmsberg

KÖ- ÉS KÖNYVNYOMDAI FESTÉKGYÁR

Fekete és színes festékek.

Könyvkötőfestékek. Legjobb minőségű „Germania” hengeranyag.

Különlegességek:

„Glória” festékelőanyag, meggátolja a festék lehúzóódását.

Fénykék „Perga”, „Seccol” gyorszáritóanyag.

Wunder-fekete, fénylik és gyorsan szárad.

*

Vezérképviselőség és egyedüli raktár:

GOLDSTEIN ADOLF UTÓDA

Budapest VII, Kazinczy ucca 32.

Telefón József 123-95

GENZSCH & HEYSE

BETŰÖNTŐDE R-T

HAMBURG * MÜNCHEN

MAGYARORSZÁGI KÉPVISELŐJE

KALLÓS ÖDÖN

GRAFIKAI SZAKÜZLET BUDAPEST
V, WAHRMANN UCCA 6 TELEFÓN 130-17

A GRAFIKAI SZAKMA
RÉSZÉRE SZÜKSÉGELT
MINDENFAJTA PAPIROSOK
ÁLLANDÓ NAGY RAKTÁRA

WALDMANN FERENC

PAPÍRGYÁRAK LERAKATA ÉS NAGYKERESKEDELMI R-T
BUDAPEST V, FALK MIKSA UCCA 13. SZÁM

SÜRGÖNYCÍM: PAPHOLEUM, BUDAPEST
TELEFÓN:
96-19
142-51

KÖNYVKÖTÉSZETI
DOBOZGYÁRI ÉS
HAJTOGATÓGÉPEK GYÁRA

PREUSSE & COMP. A.-G.
LEIPZIG

KÉPVISELI MAGYARORSZÁG ÉS
AZ UTÓDÁLLAMOK RÉSZÉRE A

FREUND-BARÁT-FÉLE

PAPIRNAGYKERESKEDEÉS ÉS GRAFIKAI SZAKÜZLET
BUDAPEST V, AKADÉMIA UCCA 3. TELEFÓN 82-35

BERGER ÉS WIRTH

ELSŐ MAGYAR KÖ-
ÉS KÖNYVNYOMDAI
FESTÉK- ÉS HEN-
GERANYAGGYÁR

BUDAPEST IX. KER.,
MÁRTON UCCA 19
TELEFÓN:
JÓZSEF 6-35. SZÁM

HENGER
OLCSÓBB ÉS JOBB

ÖNTÉS!
A HÁZI ÖNTÉSÉNél

Telefónszám 110-45 és 176-76

Azonalszállít
tömöntődek részére garantált összetételű

BETŰFÉMET

ólmot, angolont és antimont napi áron
Betűfém-hulladékot, fémszalakot és
fémhamut legelőnyösebb napi
áron vásárol. Szedőgépmot
gyakorlatilag gondosan ki-
próbált speciális össze-
tételben gyárt, rak-
tárról bármily
mennyiségben
azonnal
szállít

**Magyar Ólomárúgyár
és Fémkereskedelmi RT**
BUDAPEST VI. FORGÁCH UCCA 4

TELEFÓNSZÁM 23-70

ELSŐ MAGYAR BETŰÖNTŐDE RT

ÉRDEK-
KÖZÖSSÉGBEN
A SCHRIFTGIESSEREI
D. STEMPER AKTIENGESSELL-
SCHAFT FRANKFURT a/M. CÉGGEL
SÍMA ÉS MINTÁZOTT RÉZLENIÁK. TELJES
NYOMDAI BERENDEZÉSEK. A LINOTYPE SZEDŐ-
GÉPEK BETŰVEL EGYEZŐ VÁGÁSÚ BETŰK
KÉZI SZEDÉSRE MAGYAR, NÉMET,
LENGYEL, HORVÁT. ROMÁN,
BOLGÁR, TÓT, SZERB
ÉS GÖRÖG SZE-
DÉSHEZ

DIVATOS
SZÖVEG ÉS CÍMBETŰK

BUDAPEST
VI, DESSEWFFY UCCA 32

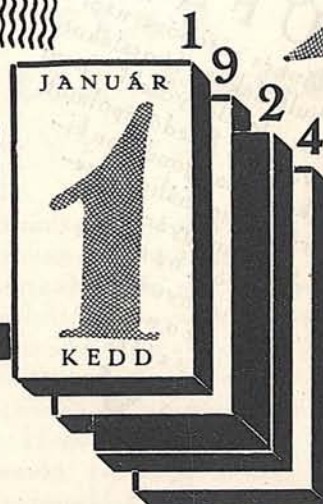
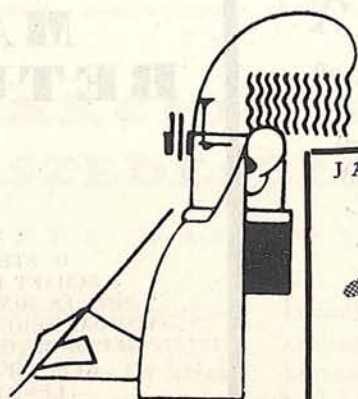
V I E R T E S I I - A I L A I D A I R

**LEVÉLBORÍTÉK-ÉS
PAPIRNEMÜGYÁR**

KÉSZÍT:
MAPPÁKAT ÉS
DÍSZLEVÉLPAPIROKAT
BUDAPEST-IV, FŐVÁM-TÉH. 4
GYÁR: IV, MOLNÁR - UTCA 33

S A J Á T É R D E K É B E N

AZ 1924. ÉVI NAPTÁRSZÜKSÉGLETÉT.
NAPTÁRAK, NOTESZEK, ÍRÓMAPPÁK
ÉS ÍROALJZATOK, DOMBORNOMÁSÚ
PLAKÁTOK, REKLÁMCIKKEK, BRONZ-
UTÁNZATÚ PLAKETTEK STB. EGY-
SZERÜBB ÉS FINOMABB KIVITELBEN

DÖRNER ÉS HEIMBERG PAPIRÁRÚ- ÉS REKLÁMCIKKGYÁR RT
BUDAPEST V. KER. SZIGET UCCA 38 (POZSONYI ÚT 4/B) TELEFÓN 32-63

J. G. Schelter & Giesecke

betűöntőde
vésnöki műintézet
gépgyár
klisékészítő műintézet
Leipzig

Készítünk betűket, díszítő- és részlényanyagot
nyomdák és könyvkötők részére,
dombor- és arannyomáshoz való vészeteket,
plakátbetűket, valamint kereteket fából és fémből,
vonalas, tónusos és többszínyomáshoz való kliséket,
réznyomatokhoz dűcokat,
a dobozgyártáshoz való mindennemű
szükségleti cikkeket,
továbbá kéttűrás nyomógépeket,
tégelynyomósajtókat és
számozókészülékeket

*

Fischer és Méri, Budapest
VII, Kazinczy ucca 27, II/24

TELEFÓN 14-69, 61-90

Raktárról
görgő- és vasúti-rendszerű
gyorssajtókat
tégelysajtókat, könyvnyom-
dai kézisajtókat, papírvágó-
gépeket, lemezollókat stb.
Vállalunk bármely szakmába
vágó gépjavitást és szerelést.

WÖRNER J. ÉS TÁRSA
GÉPGYÁR RT
BUDAPEST V, VÁCI ÚT 48